

Projekt

UCHWAŁA
NR .....
RADY MIEJSKIEJ w Alwerni
z dnia .....

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Alwernia
na lata 2026-2030.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025r. poz. 1153 z późn. zm.), w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025, poz. 1214 z późn.zm.)

Rada Miejska w Alwerni postanawia:

§ 1. Przyjąć Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Alwernia na lata 2026-2030 w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Alwernia.

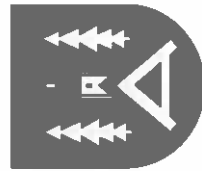
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sporządził: .....

Sprawdził: .....

Zatwierdził: .....

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ALWERNIA na lata 2026-2030

Spis treści

WSTĘP.....	2
METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII.....	5
ROZDZIAŁ I - CHARAKTERYSTYKA GMINY ALWERNIA.....	9
1.1 Położenie geograficzne, powierzchnia oraz zasoby Gminy Alwernia.....	10
1.2 Ludność Gminy Alwernia.....	15
1.3 Turystyka i rekreacja.....	16
1.4 Infrastruktura techniczna.....	20
1.5. Bezpieczeństwo publiczne.....	21
1.6 Mieszkalnictwo.....	23
1.7 Ochrona zdrowia.....	24
1.8 Oświata, edukacja, wychowanie.....	25
1.9 Kultura.....	29
1.10 Folklor w gminie.....	31
1.11 Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia.....	33
1.12 Sport.....	34
ROZDZIAŁ II - PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE.....	36
2.1 Ubóstwo.....	37
2.2 Bezrobocie.....	39
2.3 Bezdomność.....	40
2.4 Wykluczenie społeczne.....	41
2.5 Uzależnienia.....	42
2.7 Problemy opiekuńczo-wychowawcze.....	49
2.8 Starzenie się społeczeństwa.....	51
2.9 Wykluczenie społeczne.....	52
2.10 Działalność Centrum Usług Społecznych w Alwerni.....	52
ROZDZIAŁ III - STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	57
3.1 Analiza S.W.O.T.....	58
3.2 Misja Gminy Alwernia.....	62
3.3 Cele strategiczne i plan działań na lata 2026-2030.....	64
3.4 Ramy finansowe realizacji strategii.....	75
3.5 Monitoring strategii.....	75
PODSUMOWANIE.....	76

WSTĘP

Strategia Rozwijania Problemów Społecznych Gminy Alwernia na lata 2026–2030 stanowi kluczowy dokument planistyczny, określający kierunki działań samorządu w obszarze polityki społecznej na w/w okres. Jej celem jest kompleksowe rozpoznanie najważniejszych problemów społecznych dotykających mieszkańców gminy oraz zaplanowanie spójnych i skutecznych działań, które przyczynią się do poprawy jakości życia społeczności lokalnej, wzmocnienia integracji społecznej oraz wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Nadzędną wartością niniejszej *Strategii* jest człowiek oraz jego potrzeby, rozumiane zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym. Podejmowane działania koncentrują się nie tylko na wspieraniu osób, rodzin i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale również na tworzeniu warunków sprzyjających aktywności, samodzielności i pełnemu uczestnictwu wszystkich mieszkańców gminy w życiu społecznym, zawodowym i obywatelskim.

Strategia, zgodnie z klasyczną definicją „strategii” sformułowaną przez Alfreda Chandlera, wyznacza długofalowe cele Gminy Alwernia w obszarze polityki społecznej oraz określa sposób alokacji dostępnych zasobów niezbędnych do ich realizacji. Dokument ten precyzuje rolę gminy w systemie lokalnego wsparcia społecznego, wskazuje jej misję oraz definiuje zadania, których realizacja ma prowadzić do skutecznego przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

Opracowanie *Strategii Rozwijania Problemów Społecznych na lata 2026–2030* wynika z obowiązku nałożonego na gminy art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, który zobowiązuje jednostki samorządu terytorialnego do tworzenia i realizacji gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki oraz integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Jednocześnie *Strategia* nie ogranicza się wyłącznie do zagadnień związanych z pomocą społeczną. Obejmuje ona szerokie spektrum obszarów polityki społecznej, w tym m.in. rynek pracy, edukację, ochronę zdrowia, profilaktykę uzależnień, politykę senioralną, wsparcie rodziny oraz rozwój kapitału społecznego. Takie całościowe podejście pozwala na skuteczniejsze reagowanie na złożone problemy społeczne oraz lepszą koordynację działań różnych podmiotów działających na rzecz mieszkańców gminy.

Strategia uwzględnia również priorytetowe kierunki polityki społecznej Unii Europejskiej, w szczególności cele związane z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, zapobieganiem marginalizacji społecznej, zwiększaniem dostępu do

zatrudnienia, usług i dóbr publicznych oraz mobilizowaniem wszystkich instytucji i partnerów społecznych do wspólnego działania.

Realizacja *Strategii Rozwijania Problemów Społecznych Gminy Alwernia na lata 2026–2030* będzie wymagała zaangażowania samorządu gminnego, jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych oraz samych mieszkańców. Współpraca ta stanowi podstawę skutecznej polityki społecznej, ukierunkowanej na zrównoważony rozwój gminy i budowanie silnej, solidarnej wspólnoty lokalnej.

Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają zatem wpływ również inne akty prawne, do których należą w szczególności:

- 1) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 2050),
- 4) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 poz. 685)
- 5) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (tekst jednolity: Dz. U. 2024 r. poz. 1673)
- 6) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. 2020 poz. 821, z późn. zm.),
- 7) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 poz. 1409, z późn. zm.),
- 8) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 176),
- 9) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.),
- 10) ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 2133 z późn. zm.),
- 11) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 111),

- 12) ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 808, z późn. zm.)
- 13) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 2407)
- 14) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 1348 z późn.zm.)
- 15) ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 poz. 75)
- 16) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 poz. 1327 z późn. zm)
- 17) ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 z późn.zm.)
- 18) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 poz. 1057).
- 19) Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019 poz. 1818)

Poza wymienionymi wyżej aktami prawnymi, realizacja założeń *Strategii* wymaga także odwoływania się do innych ustaw, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

METODOLOGIA OPACOWANIA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Alwernia na lata 2026–2030 została opracowana przez Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, powołany zarządzeniem Burmistrza Gminy Alwernia. Zespół ten tworzyli przedstawiciele wskazanych referatów Urzędu Miejskiego w Alwerni oraz pracownicy Centrum Usług Społecznych.

Koordinację procesu opracowania *Strategii* oraz nadzór nad realizacją jej założeń powierzone Centrum Usług Społecznych w Alwerni, które pełni rolę głównego podmiotu odpowiedzialnego za wdrażanie, monitorowanie i aktualizację działań strategicznych w obszarze polityki społecznej gminy.

Dokument opracowany został na podstawie własnych analiz i materiałów sprawozdawczych oraz danych pozyskanych z innych instytucji.

Podczas opracowywania *Strategii*:

1. dokonano diagnozy problemów społecznych w gminie, m.in. poprzez:
  - analizę danych pozyskanych z różnych instytucji i organizacji funkcjonujących na terenie gminy,
  - analizę danych otrzymanych z podmiotów takich jak np. Komisarzatu Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
  - analizę sytuacji społecznej w gminie w oparciu o dane statystyczne, jak również opinie przedstawicieli instytucji i środowisk społecznych,
  - analizę doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych na podstawie dotychczasowej współpracy instytucji i organizacji społecznych na rzecz społeczności lokalnej,
  - sformułowanie wizji rozwoju społecznego gminy (SWOT),
  - analizę problemów społecznych oraz zasobów społecznych w gminie,
  - analizę przyczyn zjawisk społecznych, wzajemnych korelacji,
2. sformulowano założenia *Strategii* w oparciu o partycypację społeczną i zasady rozwoju społecznego,
3. sformulowano cele strategiczne oraz kierunki działań w gminie,
4. określono sposoby zarządzania realizacją *Strategii*,
5. ustalono zasady monitoringu.

Dokument został opracowany w oparciu o szeroki zakres danych i materiałów, pochodzących zarówno z analiz własnych, jak i z informacji pozyskanych od instytucji współpracujących z Gminą Alwernia. W procesie przygotowania Strategii wykorzystano w szczególności:

- dane statystyczne i sprawozdawcze Centrum Usług Społecznych w Alwerni (wcześniej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej),
- informacje i analizy przygotowane przez Urząd Gminy Alwernia,
- dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- materiały Samorządowego Ośrodka Kultury,
- dane Powiatowego Urzędu Pracy w Chrzanowie,
- informacje z Komisariatu Policji,
- dane z placówek oświatowych i ochrony zdrowia,
- dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- inne dostępne opracowania, raporty i analizy dotyczące sytuacji społecznej gminy.
- Istotnym źródłem informacji były również coroczne raporty z realizacji wcześniejszych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, w szczególności dokumenty sporządzone dla okresu 2014–2020 oraz 2021–2025, które umożliwiły ocenę skuteczności dotychczasowych działań oraz identyfikację obszarów wymagających wzmocnienia lub modyfikacji.

Wykorzystano również dane zgromadzone w corocznych *Raportach ze Strategii* sporządzanych w latach ubiegłych.

W rozdziale I *Strategii* przedstawiono charakterystykę Gminy Alwernia obejmującą jej położenie geograficzne, strukturę administracyjną oraz uwarunkowania przestrzenne. Dokonano analizy danych demograficznych, w tym liczby mieszkańców, struktury wieku, tendencji migracyjnych oraz prognoz ludnościowych, które mają kluczowe znaczenie dla planowania lokalnej polityki społecznej w perspektywie najbliższych lat.

W rozdziale zaprezentowano również zasoby instytucjonalne i społeczne gminy, w szczególności potencjał jednostek organizacyjnych realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, kultury, sportu oraz aktywizacji społecznej. Uwzględniono działalność podmiotów publicznych, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych oraz innych partnerów lokalnych, których aktywność wpływa na jakość życia mieszkańców.

W rozdziale II dokonano szczegółowej diagnozy kluczowych problemów społecznych występujących na terenie Gminy Alwernia. Analiza została oparta na danych statystycznych, informacjach pochodzących od instytucji lokalnych oraz obserwacjach wynikających z bieżącej pracy służb społecznych.

Istotnym elementem diagnozy było zjawisko starzenia się społeczeństwa, które w perspektywie najbliższych lat będzie stanowić jedno z głównych wyzwań dla lokalnej polityki społecznej. Wskazano na rosnące potrzeby w zakresie usług opiekuńczych, wsparcia środowiskowego oraz aktywizacji osób starszych.

W rozdziale III niniejszej *Strategii* sformułowano cele strategiczne i operacyjne, stanowiące odpowiedź na zdiagnozowane problemy społeczne występujące na terenie Gminy Alwernia. Cele te zostały wyznaczone w sposób spójny z lokalnymi potrzebami, możliwościami instytucjonalnymi gminy oraz obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym i krajowym. Uwzględniono zarówno działania profilaktyczne, jak i interwencyjne oraz wspierające, kładąc nacisk na współpracę międzyinstytucjonalną oraz aktywne włączanie społeczności lokalnej. W rozdziale określono również system monitorowania i ewaluacji zaplanowanych działań.

Przedstawione dane stanowią podstawę do diagnozy sytuacji społecznej gminy oraz identyfikacji kluczowych problemów i wyzwań, a także umożliwiają określenie kierunków działań strategicznych na lata 2026–2030.

Kluczowym etapem opracowania *Strategii* była diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy Alwernia. Proces diagnostyczny został przeprowadzony we współpracy z przedstawicielami lokalnych instytucji, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń oraz innych podmiotów działających na rzecz mieszkańców gminy, w szczególności w obszarach pomocy społecznej, edukacji, kultury, bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i aktywizacji społecznej.

Diagnoza została oparta na analizie danych ilościowych i jakościowych, obejmujących m.in.:

- uwarunkowania geograficzne i demograficzne gminy,
- sytuację społeczną i ekonomiczną mieszkańców,
- dostępność i jakość usług społecznych,
- zasoby lokalne w obszarach edukacji, kultury, sportu, rekreacji i turystyki,

- funkcjonowanie systemu pomocy społecznej i wsparcia środowiskowego,
- stan ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa publicznego.

W oparciu o wyniki diagnozy oraz analizy strategicznej sformułowano cele strategiczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026–2030, a następnie określono szczegółowe kierunki działań i zadania służące ich realizacji. Cele te zostały dobrane w sposób zapewniający spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz z priorytetami polityki społecznej Unii Europejskiej i państwa.

Przyjęte rozwiązania metodologiczne mają na celu zapewnienie spójności, skuteczności i elastyczności Strategii, tak aby mogła ona w sposób adekwatny odpowiadać na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej Gminy Alwernia w latach 2026–2030.

ROZDZIAŁ I - CHARAKTERYSTYKA GMINY ALWERNIA

1.1 Położenie geograficzne, powierzchnia oraz zasoby Gminy Alwernia

Gmina Alwernia to gmina miejsko-wiejska, w skład której wchodzi miejscowości takie jak: miasto Alwernia oraz sołectwa: Brodla, Grojec, Kwaczała, Mirów, Nieporaz, Okleśna, Podłęże, Poręba Żegoty, Regulice i Źródła.

Źródło: Zasoby UM Alwernia

Gmina Alwernia położona jest w zachodniej części Województwa Małopolskiego, administracyjnie przynależy do powiatu chrzanowskiego i jest jedną z 5-ciu gmin w powiecie. Graniczy z gminami: Babice, Trzebinia i Chrzanów oraz z gminami należącymi do powiatu krakowskiego: Czernichów, Krzeszowice, a także gminą Spytakowice przynależną do powiatu wadowickiego. Gmina zajmuje obszar ponad 75 km² i stanowi 20,26% powierzchni powiatu.

Położenie gminy przy ważnych szlakach komunikacyjnych: Autostradzie A4 i drodze wojewódzkiej Kraków-Oświęcim, a także usytuowanie w stosunkowo bliskiej odległości od większych ośrodków miejskich, takich jak Kraków, Chrzanów czy Oświęcim, sprzyja mobilności mieszkańców oraz rozwojowi funkcji mieszkaniowych, usługowych i gospodarczych. Jednocześnie gmina zachowuje charakter częściowo miejsko-wiejski, łącząc walory środowiska naturalnego z dostępem do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej. Dodatkowo kontakt z całym światem umożliwiają położony w odległości ok. 30 km od Alwerni port lotniczy w Krakowie-Balicach oraz oddalony ok. 40 km port lotniczy w Katowicach-Pyrzowicach.

Istotnym atutem Gminy Alwernia są jej zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, w tym tereny zielone, rekreacyjne i leśne, które wpływają na jakość życia mieszkańców oraz stwarzają potencjał rozwoju turystyki i rekreacji. Na obszar gminy składają się dwie jednostki geomorfologiczne: Grzbiet Tenczyński stanowiący część Jury Krakowsko-Częstochowskiej oraz

Dolina Górnej Wisły, która należy do kotliny Oświęcimskiej. Wchodzą one w skład Jurajskiego Parku Krajobrazowego i obejmują prawie dwie trzecie obszaru gminy. Ze względu na wartość przyrodniczą gmina znajduje się w strefie krajobrazu chronionego. Uwarunkowania przestrzenne gminy mają znaczenie również dla planowania i realizacji działań społecznych, zwłaszcza w zakresie dostępności usług dla mieszkańców poszczególnych sołectw. Gmina Alwernia jest gminą przemysłowo-rolniczą.

Poniżej przedstawiono charakterystykę zasobów społecznych, infrastrukturalnych i środowiskowych w sołectwach Gminy Alwernia, z podziałem na poszczególne miejscowości:

a) Sołectwo Brodla

Sołectwo Brodla charakteryzuje się znacznymi zasobami środowiskowymi i krajobrazowymi, które sprzyjają rozwojowi rekreacji oraz aktywności na świeżym powietrzu, np. źródła krasowe i Skalki Gaudynowskie. Istotnym zasobem miejscowości jest aktywność społeczna mieszkańców, w tym funkcjonowanie struktur sołectkich oraz lokalnych inicjatyw integrujących społeczność. Na terenie sołectwa znajdują się obiekty infrastruktury społecznej, takie jak Ochotnicza Straż Pożarna, szkoła z oddziałem przedszkolnym, rodzinne ogródki działkowe ROD, klub sportowy.

b) Sołectwo Poręba Żegoty

Poręba Żegoty charakteryzuje się rozwiniętą infrastrukturą społeczną, edukacyjną i sportową, która stanowi ważne zaplecze dla działań społecznych i wychowawczych. Funkcjonujące na terenie sołectwa instytucje oraz obiekty użyteczności publicznej, w tym: kościół, cmentarz, szkoła podstawowa, dom ludowy, co sprzyja aktywizacji mieszkańców i organizacji wydarzeń o charakterze społecznym. Walorem turystycznym jest zespół pałacowo-parkowy z ruinami pałacu Szembeków z XVIII wieku.

Istotnym zasobem Poręby Żegoty jest aktywność społeczna mieszkańców oraz współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz dzieci, młodzieży, rodzin i seniorów. Działła tu Kolo Gospodyń Wiejskich, Galeria Drzewiej oraz liczne organizacje pozarządowe i stowarzyszenia.

c) Sołectwo Grojec

Grojec posiada dobrze rozwinięte zasoby w zakresie infrastruktury społecznej i edukacyjnej. Funkcjonują tu placówki oświatowe, a także obiekty sportowo-rekreacyjne jak: szkoła z wyremontowaną halą sportową, dom ludowy, które stanowią ważne centrum aktywności mieszkańców, zwłaszcza dzieci i młodzieży. We wsi znajduje się również kościół i cmentarz.

Istotnym zasobem sołectwa jest zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne oraz działalność organizacji i grup nieformalnych. W sołectwie działa Ochotnicza Straż Pożarna i Koło Gospodyń Wiejskich, a także założony w 2023 r. w Grojcu, a działający przy Samorządowym Ośrodku Kultury w Alwerni Zespół Pieśni i Tańca „Kraikowiaczek”. Zespół zrzęsa dzieci i młodzież w wieku od 6-25 lat i ma w swoim repertuarze przede wszystkim folklor taneczny.

d) Sołectwo Kwaczata

Waznym zasobem miejscowości jest infrastruktura umożliwiająca edukację, organizację spotkań, wydarzeń kulturalnych i działań wspierających integrację mieszkańców: szkoła podstawowa, przedszkole, ośrodek zdrowia, dom ludowy, boisko sportowe, Izba Pamięci Józefa Pateliskiego, Stare Dworzysko – niegdyś folwark, teraz teren zagospodarowany jako punkt widokowy, miejsce spotkań i część lokalnych tras rekreacyjnych. We wsi znajduje się również kościół i cmentarz.

Na terenie miejscowości działa Koło Gospodyń Wiejskich, Ochotnicza Straż Pożarna oraz organizacje pozarządowe i klub sportowy. Ich potencjał może być wykorzystywany w działaniach skierowanych do rodzin, seniorów oraz w inicjatywach wzmacniających samopomoc i solidarność lokalną.

e) Sołectwo Regulice

Regulice dysponują zasobami zarówno społecznymi, jak i przestrzennymi, które mogą być wykorzystywane w realizacji działań integracyjnych i wspierających rozwój lokalnej społeczności: szkoła podstawowa, przedszkole, ośrodek zdrowia, dom ludowy. We wsi znajduje się również kościół i cmentarz.

Sołectwo posiada zaplecze umożliwiające organizację spotkań, wydarzeń kulturalnych oraz działań skierowanych do różnych grup mieszkańców, jak: boisko sportowe, pump track i miasteczko rowerowe, Żródełko Triasowe, jedyna w Małopolsce Lokalna Kolej Drezynowa, Winnica „Czak”, Lawendowe Pole, Krzyż Millenijny, Ekomuzeum Garncarstwa, itp. Na terenie wsi działa Koło Gospodyń Wiejskich, Ochotnicza Straż Pożarna, liczne stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, co wzmacnia potencjał w zakresie rozwoju działań międzypokoleniowych, wolontariatu oraz inicjatyw wzmacniających samodzielność i aktywność społeczną mieszkańców.

f) Sołectwo Mirów

Mirów charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, pagórkowate obszary oraz wapienne formacje skalne typowe dla Jury Krakowsko-

Cręstochowskiej, sprzyjają rozwojowi aktywności rekreacyjnych, takich jak turystyka piesza i rowerowa, a także obserwacja przyrody. W miejscowości istnieje dom ludowy z zapleczem kuchennym i terenem rekreacyjnym, z którego korzystają mieszkańcy całej gminy.

Sołectwo cechuje się aktywnością społeczną, co sprzyja integracji mieszkańców i realizacji wspólnych inicjatyw społecznych. Na terenie wsi działa Koło Gospodyń Wiejskich.

g) Sołectwo Podłęże

Teren charakteryzuje się rozległymi widokami na dolinę rzeki Wisły oraz tereny sąsiedniego powiatu, sprzyjając spacerom, rekreacji i kontaktowi z przyrodą. Istotnym elementem tożsamości jest zachowane dziedzictwo kulturowe, obejmujące zabytkowe kapliczki, figury wpisane do gminnej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne. Wieś funkcjonuje jako samodzielne i aktywne sołectwo, w którym kulturowane są lokalne tradycje, takie jak zwyczaj „Kalwanyki” odbywającej się co roku w centrum wsi przy domu wiejskim, a także realizowane są oddolne inicjatywy społeczno-kulturalne sprzyjające integracji mieszkańców.

h) Sołectwo Okleśna

Okleśna posiada znaczące zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, które stanowią podstawę dla rozwoju funkcji rekreacyjnych i turystycznych. Usytuowanie wzdłuż rzeki Wisły oraz znajdująca się przy niej Wisłana Trasa Rowerowa (WTR), sprzyja aktywności fizycznej mieszkańców oraz realizacji działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej.

Zasobem sołectwa jest również lokalna infrastruktura społeczna oraz zaangażowanie mieszkańców w inicjatywy oddolne. Na terenie wsi Okleśna znajdują się obiekty takie jak: kościół, cmentarz, szkoła podstawowa z oddziałem przedszkolnym, ośrodek zdrowia, dom ludowy i boisko sportowe. Działają tu: Koło Gospodyń Wiejskich oraz klub sportowy i stowarzyszenie „Teatr Tradycja”, które stwarzają możliwości rozwoju działań integrujących różne grupy wiekowe, w tym seniorów, a także inicjatyw wzmacniających poczucie wspólnoty lokalnej.

i) Sołectwo Źródła

Wies Źródła charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, wynikającymi z jej położenia w dolinie Wisły. Naturalne uwarunkowania terenu stwarzają dogodne warunki do rekreacji, spacerów oraz kontaktu z przyrodą.

Miejscowość posiada również walory kulturowe i historyczne – na jej terenie zlokalizowano stanowiska archeologiczne świadczące o dawnym osadnictwie oraz obiekty małej architektury sakralnej, takie jak kapliczki, będące istotnym elementem lokalnego

dziedzictwa. Społeczność wsi funkcjonuje w oparciu o tradycyjne więzi sąsiedzkie, a lokalne inicjatywy sprzyjają integracji mieszkańców i wzmacnianiu tożsamości wspólnotowej. Na terenie sołectwa znajduje się służąca mieszkańcom Świątelnia Wiejska.

Miasto Alwernia to pięknie położone miasteczko otoczone malowniczymi widokami na Beskid Żywiecki, dolinę Wisły a przy dobrej widoczności na Tatry. Powstała w XVII w. jako niewielki ośrodek kupiecko-administracyjny u stóp Klasztoru o. Bernardynów. W 1903 władze austriackie zapisały Alwernię w rejestrze miast. Po II wojnie Alwernia została uznana za miejscowość uzdrowiskową. Prawa miejskie odzyskała w 1993 r. Dziś Alwernia stanowi centrum Gminy, znajduje się tu również siedziba władz gminy.

Największym przedsiębiorstwem działającym obecnie na jej terenie jest ALVENTA S.A. (dawniej - Zakłady Chemiczne Alwernia S.A.), którego tradycje sięgają przełomu lat 1923/24, kiedy to w ramach budowy podwalin polskiego przemysłu chemicznego uruchomiono w Alwerni prywatną fabrykę chemiczną. Przez dekady przedsiębiorstwo dynamicznie się rozwijało, wprowadzając nowoczesne technologie, poszerzając ofertę i utrzymując specjalizację w chemii nieorganicznej. Obecnie „Alventa” S.A. jest znaczącym producentem na rynku europejskim, dostarczającym wyroby dla wielu branż, m.in. chemicznej, spożywczej, rolniczej, farmaceutycznej i budowlanej. Spółka koncentruje się na produkcji związków fosforu i chromu oraz nawozów, stawiając na wysoką jakość, innowację i odpowiedzialność środowiskową.

Na terenie miasta Alwernia, jak i całej gminy działają również inne małe i średnie podmioty gospodarcze, oferujące usługi dla miejscowej ludności, w tym: sklepy spożywcze, przemysłowe, wielobranżowe, stacje paliw, apteki, lokale usługowe, w tym gastronomiczne, noclegowe, budowlane, motoryzacyjne, itp.

Alwernia jako miasto słynie nie tylko z pięknych krajobrazów, ale posiada również takie punkty turystyczne jak:

- **Klasztor oo. Bernardynów**, który w roku 2024 ustanowiony został kościołem Archidiecezjalnym Sanktuarium Pana Jezusa Cierpiącego "Ecce Homo". Świątynia słynie jako miejsce kultu obrazu Pana Jezusa „Ecce Homo”, czczonego tu jako ikona Miłosierdzia Bożego.
- **Małopolskie Muzeum Pożarnictwa** utworzone w 1953 r. z inicjatywy farmaceuty kpt. Zbigniewa Konrada Gęsikowskiego. Najstarsze tego typu muzeum w Polsce, z bogatym zbiorem eksponatów pochodzących z różnych regionów i okresów dziejowych. Przez dziesięciolecia Muzeum zgromadziło ponad 4000 eksponatów. Nowoczesna siedziba

muzeum została udostępniona do ruchu turystycznego w maju 2024 i stanowi jedną z głównych atrakcji regionu.

- **Rynek** - zabytkowy układ urbanistyczny Alwerni tworzy prostokątny rynek połączony z parkiem, w którym dominuje grupa wiekowych dębów – pomników przyrody, otaczających XIX-wieczną kapliczkę. W jej wnętrzu znajduje się barokowo-ludowy ołtarzyk z obrazem Przemienienia oraz zabytkowe lichtarze. Na uwagę zasługuje również kopana studnia o głębokości 70 metrów, wykonana w latach 1855–1860. Dodatkową atrakcją są wystawy prezentowane przez Galerię „A” działającą w Samorządowym Ośrodku Kultury w Alwerni, mieszczącym się przy rynku.

Miasto posiada zaplecze umożliwiający organizację spotkań, wydarzeń kulturalnych oraz działań skierowanych do różnych grup mieszkańców, jak: boiska sportowe, stadion miejski MZKS, swój przystanek ma Kolej Drezynowa. Na terenie miasta działają liczne kluby sportowe oraz stowarzyszenia, które stanowią istotne zaplecze dla rozwoju inicjatyw międzypokoleniowych, wolontariackich oraz działań wspierających samodzielność i społeczną aktywność mieszkańców.

1.2. Ludność Gminy Alwernia

Liczba stałych mieszkańców gminy Alwernia wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego w Alwerni wyniosła 12 037 osób.

Miejscowość	Liczba ludności (os.)
Miasto Alwernia	3087
Sołectwo Brodła	980
Sołectwo Grojec	1209
Sołectwo Kwaczała	1726
Sołectwo Mirów	325
Sołectwo Nieporaz	459
Sołectwo Okleśna	813
Sołectwo Podłęże	208
Sołectwo Poręba Żegoty	1219
Sołectwo Regulice	1871
Sołectwo Źródła	140
Razem	12 037

Tabela: Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Alwernia (stan na 31.12.2024 r.)

W odniesieniu do poszczególnych kategorii wiekowych liczba mieszkańców wg stanu na 31.12.2024 kształtowała się następująco:

- liczba mieszkańców w wieku do 6 lat wynosiła 548 (4,55% ogółu mieszkańców);
- liczba mieszkańców w wieku 7-15 lat wynosiła 1180 (9,80% ogółu mieszkańców);
- liczba mieszkańców w wieku 16-17 lat wynosiła 388 (3,22% ogółu mieszkańców);
- Liczba mieszkańców w wieku 18 lat wynosiła 104 (0,86% ogółu mieszkańców);
- liczba mieszkańców (kobiet) w wieku 19-60 lat wynosiła 3187 (26,47% ogółu mieszkańców);
- liczba mieszkańców (mężczyzn) w wieku 19-65 lat wynosiła 3700 (30,73% ogółu mieszkańców);
- liczba mieszkańców (kobiet) w wieku powyżej 60 lat życia wynosiła 1872 (15,55% ogółu mieszkańców);
- liczba mieszkańców (mężczyzn) w wieku powyżej 65 lat wynosiła 1058 (8,78% ogółu mieszkańców);

Na terenie Gminy Alwernia zamieszkuje 6158 kobiet i 5879 mężczyzn (ogółem). W 2024 roku urodziło się 67 dzieci natomiast 125 osób zmarło.

W 2024 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Alwernia wynosiło 7 947,22 PLN, co odpowiada 92.10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Alwernia 1 636 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 725 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -911.

1,9% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Alwernia pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 45,4% w przemyśle i budownictwie, a 19,3% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)¹.

1.3 Turystyka i rekreacja

Alwernia, to pięknie położona nadwiślańska gmina, o malowniczych widokach z kompleksami leśnymi. Położona jest na terenie malowniczych jurajskich parków krajobrazowych, opasana od południa wstęgą Wisły, a od północy opierająca się o Garb

¹ Źródło: https://www.polskawizybach.pl/gmina_Alwernia (dostęp: 16.02.2026)

Tenczyński. Liczne szlaki rowerowe oraz piesze łączą zamki w Lipowcu i Rudnie przybliżając miejsca atrakcyjne turystycznie i kulturowo.

Alwernia to znane od dawna miejsce pielgrzymek do Archidiecezjalnego Sanktuarium Pana Jezusa Cierpiącego „Ecce Homo”, wycieczek do okazałego Muzeum Pożarnictwa w Polsce i plenerowych weekendowych wyjazdów. Duża ilość terenów zielonych, platformy widokowe, wapienne skałki Jurajskie - są ciekawą ofertą dla turystów poszukujących ciszy i wiejskiego klimatu, którzy znajdą tu wspaniałe miejsca do rekreacji i odpoczynku. W gminie Alwernia jest kilka obiektów świadczących usługi hotelarskie w tym, gospodarstwa agroturystyczne.

Bardzo duże znaczenie dla gminy mają przedsięwzięcia ukierunkowane na działalność turystyczną, gdyż rejon Alwerni jest terenem atrakcyjnym turystycznie. Podstawowe atuty to bogactwo zabytków, ludowej kultury, turystycznych tras, a także cisza i piękna przyroda – tak obecnie ceniona przez turystów.

Na terenie Gminy Alwernia warto zobaczyć:

- 1) **BAROKOWE ARCHIDIECEZJALNE SANKTUARIUM PANA JEZUSA CIERPIĄCEGO „ECCE HOMO”** z charakterystyczną wieżą, widniejącą malowniczo na alwerniańskim wzgórzu, która stała się wizytówką miasta. Słynie jako ośrodek kultu obrazu Pana Jezusa „Ecce Homo”, czczonego tu jako ikona Mitosierdzia. Obraz trafił do Alwerni w 1686 roku. Świątynia jest budowlą jednonawową z transeptem i krótkim, półkoliście zamkniętym prezbiterium, przy którym znajduje się od strony północno-wschodniej kaplica, a od zachodu wieża. Piętrowe zabudowania klasztorne skupione wokół wewnętrznego dziedzińca (winydarza) są usytuowane od strony południowej. Po przeciwnej, północnej stronie umieszczone jest wejście do kościoła. Poprzedza je tzw. Plac Rajski otoczony murem ze stacjami Drogi Krzyżowej. W 2011 roku klasztor został dotknięty pożarem, który strawił dach Świątyni, a reszta zabytku została zalana. Na szczęście udało się go szybko odbudować dzięki hojnym darczyńcą.

- 2) **MAŁOPOLSKIE MUZEUM POŻARNICTWA W ALWERNI** Nowa siedziba Muzeum umożliwiła odpowiednie wyeksponowanie istniejącej kolekcji Małopolskiego Muzeum Pożarnictwa, rozbudowę o kolejne ekspozycje i stworzenie właściwych warunków dla zabezpieczenia zbiorów. Umożliwia realizację programu kulturowego oraz nową i atrakcyjną ekspozycją stałą. W ramach niniejszego projektu nastąpi ochrona dziedzictwa kulturowego z bogatym zbiorem eksponatów pochodzących z różnych regionów i okresów dziejowych, w tym poprawa stanu zachowania wielu muzealiów,

co wygeneruje wiele korzyści społecznych i ekonomicznych zarówno w bezpośrednim otoczeniu, jak i również w skali subregionu. Wyjątkowo cennymi eksponatami są wozy konne z lat 1910-1913, oraz samochody pożarnicze: "Mercedes" z 1926 roku, Fiat typu 621 L z 1938 roku oraz zrekonstruowany Dodge z 1942 roku. W roku 2023 Małopolskie Muzeum Pożarnictwa w Alwerni włączono jako filię w strukturę Muzeum Małopolski Zachodniej w Wyglizowie.

3) **ZABYTOKOWY ZESPÓŁ URBANISTYCZNY ALWERNI** - to prostokątny rynek z parkiem z dominującą grupą starych dębów - pomników przyrody, zgrupowanych wokół kapliczki. Uroku dopełniają XIX i XX-wieczne drewniane domy o konstrukcji zrębowej i czterospadowych dachach z podcieniami, Murowana Kapliczka Św. Floriana, grób Nieznanego Żołnierza oraz dawna studnia miejska. W roku 2013 dokonano „Rewitalizacji Rynku w Alwerni z zachowaniem jego obecnej funkcji w postaci założenia parkowego”

4) **ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY W PORĘBIE ŻEGOTY** - pałac rokokowo-klasycystyczny z drugiej połowy XVIII wieku przedstawia się dziś jako "malownicza ruina". Pałac otoczony jest rozległym parkiem krajobrazowym z XIX wieku uznanym za zabytek przyrody. Od strony zajazdu wznosi się filarowy portyk trój arkadowy, ozdobiony dekoracją rokokową. Pałac otacza rozległy park z XIX wieku uznany za zabytek przyrody. W parku znajduje się też mauzoleum Szembeków z 1921 roku z cenną rzeźbą Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz grota ze studnią, a w rejonie folwarku znaleźć można kamienną "mogiłę" z żeliwnym krzyżem.

5) **KOŚCIÓŁ W PORĘBIE ŻEGOTY PW. ŚW. MARCINA I MAŁGORZATY** wybudowany w 1762 r., rozbudowany wg projektu krakowskiego architekta Zygmunta Hendela w 1898 r. Kościół jest jednonawowy, z wieżą zwieńczoną baniastym hełmem. Wewnątrz warto zwrócić uwagę na marmurowe ołtarze pochodzące z katedry Wawelskiej, a przeniesione tu na przełomie XIX-XX wieku.

6) **ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. ŚW. WAWRZYŃCA W REGULICACH**. Zgodnie z XIV wiecznym zwyczajem Kościół w Regulicach był drewniany. Pod koniec XIX wieku rozpoczęła się budowa bardziej nowoczesnej świątyni. W 1887 roku powstał kościół murowany, który został poświęcony w 1892 roku. Większość elementów jego wystroju wewnętrzznego została przeniesiona ze starego do nowego budynku. Najstarszy krzyż określony został jako późnogotycki. Obrazy i figury pochodzą z okresu renesansu i baroku. W 1946 roku rozbudowano chór, na którym znajdują się zabytkowe organy.

W roku 2024 zlecono prace konserwatorskie elewacji oraz izolacji przeciw wodnej. W roku 2025 Parafia obchodziła 700 lecie.

7) **EKOMUZEUM** - to produkt turystyczny, do którego należą znajdujące się na terenie gminy Alwernia obiekty geologiczne i przyrodnicze (zespół osobliwości geologiczno-przyrodniczych jury) oraz kulturowe (warsztat rzemiosła garncarskiego w Regulicach i zabytkowa zabudowa rynku w Alwerni) będące eksponatami ekomuzealnymi.

8) **LOKALNA KOLEJ DREZYNOWA W REGULICACH** - jedyna w Małopolsce idea łącząca pasję do kolejnictwa oraz turystyki, a jej podstawę stanowi linia kolejowa nr 103, oddana do użytkowania w 1899 roku, prowadząca przez gminę Alwernia. Dwie trasy: 11,2 km oraz 7 km prowadzą szlakiem, którym można podziwiać skały triasowe, lokalną winnicę, kamieniołom melafirów oraz licznie bijące źródła, których warstwę wodonośną stanowią wapień i dolomity z ery mezozoicznej.

9) **PLATFORMY WIDOKOWE:**

- w Groju na wznieśieniu przy autostradzie rozpościera się widok na nowoczesną architekturę Alwernia Planet w Nieporazie i na zamek Tenczyn w Rudnie,

- na Kamionce w Kwaczale na „Starym Dworzysku” można podziwiać piękno otaczającego krajobrazu, można zobaczyć tam niemal całą Kotlinę Oświęcimską, a w bardziej przejrzyste dni wyraźnie ukazuje się stamtąd masyw Babiej Góry,

- w Podłężu ze wzgórza Chełm rozpościera się widok na Wisłę i jej zakola,

- na Grzmiączce w Regulicach, gdzie znajduje się ufundowany przez mieszkańców wsi na zakończenie tysiąclecia Krzyż Milenijny, dzięki oświetleniu widoczny również nocą 10) **ZALEW "SKOWRONEK" W ALWERNI z łowiskami dla wędkarzy**

11) **WAPIENNE SKAŁKI JURAJSKIE, które są doskonałym miejscem do spędzania wolnego czasu i rekreacji, w tym również wspinaczek**

12) **INNE LOKALNE ATRAKCJE:**

- Źródłko Triasowe w Regulicach

- Skały Gaudynowskie

- Arkoza Kwaczalska

- Ostoja bobrów Brodla

- Prom rzeczny Podłęże

- Wąwóz lessowy w Alwerni

- Apiinhalatorium w Porębie Żegoty

- Alpapark w Alwerni

- Stadnina Modrzewiowy Jar – ośrodek turystyki konnej
- LushHills - Polish Glamping – Nowoczesna Jurta w Regulicach

Na terenie Gminy Alwernia istnieją szlaki rekreacyjne nordic walking oraz historyczne „Szlak Ucieczki Rotmistrza Witolda Pileckiego z Auschwitz” oraz szlaki które, można przebyć zarówno pieszo, rowerem lub samochodem. Należą do nich szlak Maryjny, Papieski. Przez teren gminy Alwernia przebiegają piesze szlaki PTTK. Od 2019 roku gminne place i skwery zostały uzupełnione o napowietrzne słownie dzięki którym można aktywnie wypocząć poprzez ćwiczenia na zamontowanych urządzeniach.

1.4 Infrastruktura techniczna

Komunikacja zbiorowa realizowana jest przez lokalnych przewoźników umożliwiających połączenie miejscowości gminy z miejscowościami powiatu chrzanowskiego, natomiast operator Kolej Małopolskie (Linie: A44, A64, A66), umożliwiają połączenie miejscowości gminy z miejscowościami na trasach Kraków-Oświęcim.

Bliskość linii kolejowych (m.in. w Trzebini, Krzeszowicach, Zatorze) wzmacnia dostęp do wielu lokalizacji na terenie całej Polski.

Gmina Alwernia posiada pełne, obejmujące całą gminę wyposażenie w sieć gazową, wodociągową i telefoniczną. Mieszkańcy mają również możliwość przyłączenia gospodarstw domowych do internetu.

W ostatnich latach Gmina Alwernia realizuje wiele projektów mających na celu podniesienie jakości życia mieszkańców, m.in. dotyczących modernizacji dróg, oświetlenia, usuwania wyrobów azbestowych z gospodarstw, budowy przydomowych oczyszczalni, wymiany źródeł ciepła w gospodarstwach domowych, rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, itp.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 98,85% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 96,54% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp splukiwany, 95,41% mieszkań posiada łazienkę, 83,52% korzysta z centralnego ogrzewania, a 82,39% z gazu sieciowego².

Wg stanu na 31.12.2024 r. Gmina dysponuje dobrze rozwiniętą siecią wodociągową o długości 142,40 km, co zapewnia mieszkańcom stabilny dostęp do wody i sprzyja poprawie

² Źródło: https://www.polskawiczbach.pl/gmina_Alwernia (dostęp 16.02.2026)

warunków życia oraz bezpieczeństwa sanitarnego. W przypadku sieci kanalizacji sanitarnej jej długość wynosi 48,44 km, co jest znacząco mniejszym zasięgiem w porównaniu do sieci wodociągowej. Oznacza to, że nie wszystkie miejscowości gminy mają pełny dostęp do systemu kanalizacyjnego, co wskazuje na konieczność dalszych inwestycji w infrastrukturę odprowadzania ścieków.

Istnieje wyraźny potencjał do rozwoju i modernizacji – stopniowe zwiększanie zasięgu sieci kanalizacyjnej pozwoli zapewnić kompleksową obsługę mieszkańców, jednocześnie ograniczając negatywny wpływ na środowisko i poprawiając standardy sanitarne w gminie.

1.5. Bezpieczeństwo publiczne

Straż Pożarna - na terenie gminy działa pięć Ochotniczych Straży Pożarnych: w Alwerni, Brodłach, Groju, Kwaczale i Regulicach, a cztery z nich są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego są to: Alwernia, Brodła, Grojec, Regulice. Ochotnicze Straże Pożarne funkcjonujące na terenie Gminy Alwernia stanowią istotny element lokalnego systemu bezpieczeństwa oraz reagowania kryzysowego. Do ich podstawowych zadań należy realizacja działań w zakresie ochrony przeciwpożarowej, a także szeroko rozumianego ratownictwa.

Jednostki OSP podejmują interwencje na całym obszarze gminy, reagując na zdarzenia zagrażające życiu, zdrowiu oraz mieniu mieszkańców. W szczególności prowadzą działania związane z gaszeniem pożarów obiektów mieszkalnych, gospodarczych i terenów leśnych, zabezpieczaniem miejsc wypadków komunikacyjnych, usuwaniem skutków kolizji drogowych, itp.

Zestawienie wyjazdów jednostek OSP z gminy Alwernia w okresie od 01.01.2020 r. do 31.12.2025 r.

Jednostka	KSRG	Opisem			Razem
		P	MZ	AF	
16615051 OSP Alwernia	TAK	123	318	22	463
16615052 OSP Brodła	TAK	98	212	13	323
16615053 OSP Grojec	TAK	100	394	18	518
16615054 OSP Regulice	TAK	56	145	8	209
16615078 OSP Kwaczala	NIE	5	15	2	22
					1525

Legenda

P-Pożar, MZ - Miejscowe zagrożenie, AF - Alarm fałszywy

Wszystkie Ochotnicze Straże Pożarne działające na terenie gminy funkcjonują w formie stowarzyszeń, realizując swoje zadania statutowe w oparciu o przepisy prawa oraz we współpracy z samorządem gminnym. W zakresie działań ratowniczo-gaśniczych jednostki te

podlegają nadzorowi i koordynacji ze strony Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Chrzanowie.

Z budżetu Gminy finansowane są koszty związane z zapewnieniem gotowości bojowej takich jak: umundurowanie, sprzęt ochrony osobistej, szkolenia, ubezpieczenia NW strażaków biorących udział w działaniach ratowniczych i młodzieżowych drużyn pożarniczych, badania lekarskie oraz sprzęt przeciwpożarowy potrzebny do prowadzenia działań ratowniczych.

Na bieżąco we wszystkich jednostkach OSP przeprowadza się naprawy i konserwacje samochodów pożarniczych oraz sprzętu przeciwpożarowego, będącego na wyposażeniu gotowości bojowej każdej jednostki. W ostatnich latach gmina pozyskała dla jednostek również nowe sprzęty i samochody bojowe.

Działalność OSP ma nie tylko wymiar operacyjny, ale również społeczny i integracyjny. Jednostki te aktywnie uczestniczą w życiu lokalnej społeczności, prowadzą działania profilaktyczne i edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa, współorganizują wydarzenia lokalne oraz kształtują postawy obywatelskie, w tym poprzez zaangażowanie młodzieży w działalność Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych.

Policia - odgrywa kluczową rolę w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Alwernia. Komisarjat Policji w Alwerni podlega pod Komendę Powiatową Policji w Chrzanowie. Zasięgiem swojego działania obejmuje teren dwóch gmin: Alwerni i Babic, na którym zamieszkuje ok. 21 tys. mieszkańców.

Jest to teren zdecydowanie największy w całym powiecie chrzanowskim, który stanowi 17 sołectw: 7 na terenie gminy Babice i 10 na terenie gminy Alwernia oraz 1 miasto Alwernia.

Do podstawowych zadań Policji należy ochrona życia i zdrowia mieszkańców, ochrona mienia, utrzymanie porządku publicznego oraz zapobieganie przestępczości i wykroczeniom. Funkcjonariusze podejmują działania prewencyjne i interwencyjne, reagując na zgłoszenia dotyczące zakłócania porządku, przemocy domowej, przestępstw przeciwko mieniu, zagrożeń w ruchu drogowym oraz innych zdarzeń wpływających na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

Istotnym obszarem działalności Policji jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w tym realizacja procedury „Niebieskiej Karty” oraz współpraca z instytucjami pomocy społecznej, oświatą, służbą zdrowia i organizacjami pozarządowymi. Działania te mają charakter interdyscyplinarny i wpisują się w lokalny system wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności.

Policia prowadzi również działania profilaktyczne, skierowane w szczególności do dzieci i młodzieży, seniorów oraz innych grup narażonych na wykluczenie społeczne lub wiktymizację. Obejmują one m.in. spotkania edukacyjne w szkołach, kampanie informacyjne dotyczące bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zagrożeń cyberprzestępczością, przemocy, uzależnień, itp.

Współpraca Policji z samorządem gminnym, w tym Centrum Usług Społecznych, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi oraz innymi podmiotami lokalnego systemu bezpieczeństwa stanowi ważny element skutecznego reagowania na zagrożenia oraz budowania poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców. Działania te mają istotne znaczenie w kontekście realizacji celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026–2030, w szczególności w obszarze przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom oraz wykluczeniu społecznemu.

1.6 Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe Gminy Alwernia mają w przeważającej części charakter zabudowy jednorodzinnej, typowej dla gmin miejsko-wiejskich. W strukturze przestrzennej dominują domy wolnostojące, zlokalizowane zarówno w mieście Alwernia, jak i w sołectwach. Zabudowa wielorodzinna występuje w ograniczonym zakresie i koncentruje się głównie w centrum miasta. Zarządcami budynków są: Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa oraz Alventa Service sp. z o.o.

Znaczną część zasobu stanowią budynki wzniesione w latach 60.–90. XX wieku, co wiąże się z potrzebą modernizacji technicznej (termomodernizacja, poprawa efektywności energetycznej, wymiana źródeł ciepła). W ostatnich latach obserwuje się stopniowy rozwój budownictwa jednorodzinnego, wynikający m.in. z atrakcyjnego położenia gminy pomiędzy Kraków a Katowice oraz zjawiska suburbanizacji.

Zasoby mieszkaniowe Gmina Alwernia obejmują również lokale pozostające w bezpośrednim zarządzie gminy, w tym 10 lokali socjalnych, 1 mieszkanie treningowe oraz 14 mieszkań komunalnych. Zasób ten stanowi istotny instrument realizacji lokalnej polityki mieszkaniowej oraz wsparcia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej.

Lokale socjalne przeznaczone są przede wszystkim dla osób i rodzin spełniających kryteria dochodowe określone w przepisach prawa oraz uchwałach rady gminy, w tym dla osób zagrożonych bezdomnością, objętych wyrokami eksmisyjnymi z prawem do lokalu

społecznego bądź znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. Zapewnienie dostępu do tego typu mieszkań stanowi jedno z kluczowych narzędzi przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz marginalizacji.

Mieszkanie treningowe pełni funkcję wspierającą proces usamodzielniania osób wymagających czasowego wsparcia, w szczególności osób opuszczających pieczę zastępczą, placówki opiekuńczo-wychowawcze, osoby doświadczające kryzysu bezdomności lub przemocy, a także inne osoby wymagające przygotowania do samodzielnego funkcjonowania w środowisku lokalnym. Pobyt w mieszkaniu treningowym ma charakter przejściowy i połączony jest z pracą socjalną oraz wsparciem specjalistycznym.

Mieszkania komunalne stanowią natomiast element stabilnego zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczonego dla gospodarstw domowych o umiarkowanych dochodach, które nie mają możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych na rynku komercyjnym. Ich funkcjonowanie sprzyja stabilizacji sytuacji życiowej rodzin oraz wzmacnia bezpieczeństwo społeczne mieszkańców.

1.7. Ochrona zdrowia

Stan zdrowia mieszkańców Gminy Alwernia w istotnym stopniu determinowany jest przez styl życia oraz indywidualne zachowania zdrowotne. Do najważniejszych czynników ryzyka należą w szczególności: nieprawidłowe nawyki żywieniowe, niska aktywność fizyczna, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie substancji psychoaktywnych, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe, zaniedbanie środowiska naturalnego oraz niewystarczający poziom działań profilaktycznych i badań przesiewowych.

Świadczenie usług z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy zapewnia Przychodnia Lekarska „Medycyna” Sp. z o.o., realizująca świadczenia w Ośrodkach Zdrowia w Alwerni, Kwaczale, Regulicach i Okleśnej. Usługi finansowane są przez Narodowy Fundusz Zdrowia na podstawie zawartego kontraktu.

Średnia liczba osób przypadająca na jedną przychodnię w gminie wynosi ok. 3000 mieszkańców, co jest dużym obciążeniem dla placówek. Pacjenci wymagający leczenia specjalistycznego i hospitalizacji kierowani są przede wszystkim do Szpitala Powiatowego w Chrzanowie lub szpitali w Krakowie.

Uzupełnieniem publicznej opieki zdrowotnej są prywatne gabinety lekarskie funkcjonujące na terenie gminy, co zwiększa dostępność świadczeń specjalistycznych dla mieszkańców.

Na terenie gminy działają również trzy prywatne placówki zapewniające całodobową opiekę osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekłe chorym: pensjonat dla osób starszych „Opieka”, „Dom Seniora” oraz „Kalinowy Dwór”. Placówki te stanowią istotne wsparcie w kontekście postępującego procesu starzenia się ludności oraz rosnącego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i długoterminowe.

Zaopatrzenie mieszkańców w produkty lecznicze zapewniają dwie apteki funkcjonujące na terenie Alwerni, co umożliwia bieżący dostęp do leków i środków medycznych. System ochrony zdrowia w gminie, choć zapewnia podstawowy poziom zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych mieszkańców, wymaga dalszego wzmacniania w obszarze profilaktyki, promocji zdrowia oraz dostępności świadczeń specjalistycznych, szczególnie w kontekście wyzwań demograficznych i epidemiologicznych.

1.8 Oświata, edukacja, wychowanie

Edukacja publiczna jest zadaniem własnym gminy, a organ prowadzący szkołę (Gmina Alwernia) odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego należy w szczególności:

- 1) zapewnienie warunków działania szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki;
- 2) zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
- 3) wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;
- 4) zapewnienie obsługi administracyjnej, w tym prawnej, obsługi finansowej i obsługi organizacyjnej szkoły;
- 5) wyposażenie szkoły w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych;
- 6) wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do dyrektora szkoły;
- 7) przekazanie do szkół dla dzieci i młodzieży informacji o podmiotach wykonujących działalność leczniczą udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia stomatologicznego dla dzieci i młodzieży, finansowanych ze środków publicznych;
- 8) zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym kształcenia specjalnego

i profilaktyki społecznej w przedszkolach oraz w innych formach wychowania przedszkolnego, a także w szkołach;

9) zapewnienie dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego dla osób niebędących obywatelami polskimi, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki;

10) stanowanie o niektórych składnikach wynagrodzenia nauczycieli, wspieranie nauczycieli w procesie dydaktyczno – wychowawczym oraz zapewnienie środków na dokształcanie

i doskonalenie zawodowe, zgodnie z ustawą z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.

Gmina jako organ prowadzący odpowiada za część finansową i administracyjną, natomiast organ nadzoru pedagogicznego – kuratorium oświaty, za proces dydaktyczny.

Sieć szkół i przedszkoli dla których organem prowadzącym jest Gmina Alwernia przedstawia się następująco:

Szkoły Podstawowe:

- Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej-Curie w Alwerni
- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Brodłach (z oddziałem przedszkolnym)
- Szkoła Podstawowa im. Szarych Szeregów w Grojcu
- Szkoła Podstawowa im. Józefa Patelskiego w Kwaczale
- Szkoła Podstawowa im. Ignacego Jana Paderewskiego w Okleśnej (z oddziałem przedszkolnym)
- Szkoła Podstawowa im. Stanisława Wyspiańskiego w Porębie Żegoty (z oddziałem przedszkolnym)
- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Regulicach.

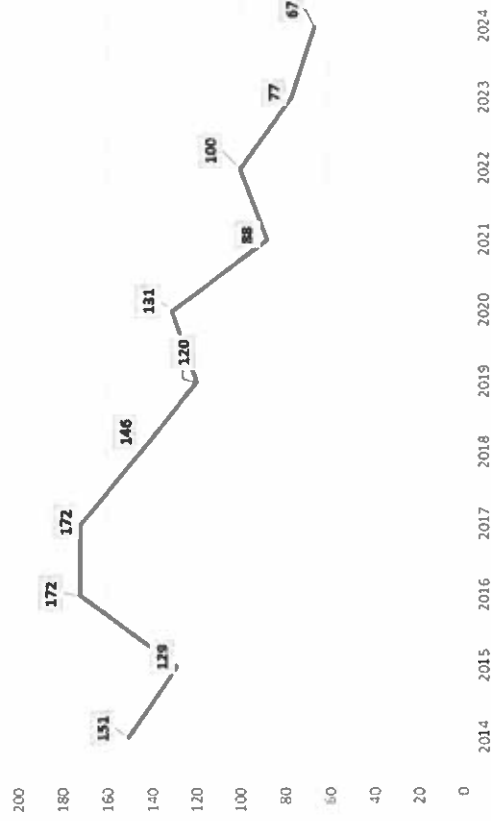
Przedszkola:

- Przedszkole Samorządowe „Tęczowa Kraina” w Alwerni z filią w Grojcu
- Przedszkole Samorządowe „Fantazja” w Kwaczale
- Przedszkole Samorządowe „Dziecięca Akademia” w Regulicach.

Rok szkolny	Liczba wychowanków przedszkola/oddziałów przedszkolnych	Liczba uczniów w szkołach podstawowych	Liczba orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego
2020/2021	110	971	34
2021/2022	110	981	43
2022/2023	96	961	44
2023/2024	147	948	55
2024/2025	344	994	56

Tabela: Liczba uczniów i wychowanków przedszkola (oddziałów przedszkolnych) w jednostkach oświatowych Gminy Alwernia

Liczba dzieci urodzonych w Gminie Alwernia w latach 2014-2024

Wykres: Liczba dzieci urodzonych w latach 2014-2024 na terenie Gminy Alwernia (Źródło: dane USC w Alwerni (Ewidencja Ludności) – opracowanie własne)

Z wykresu jednoznacznie wynika, że od 2017 r. obserwuje się spadek liczby urodzeń. Na podstawie posiadanych danych należy stwierdzić, że w najbliższych latach przedszkola zapewnią opiekę i wychowanie dzieciom. Dla osiągnięcia oczekiwań w zakresie poprawy sytuacji demograficznej nie bez znaczenia pozostaje prowadzenie przez gminę określonej polityki w tym, w zakresie zapewnienia opieki jej najmłodszym mieszkańcom. Mając na względzie utrzymujący się trend, nie przewiduje się zmian w zakresie zwiększenia liczebności grup przedszkolnych i klas szkolnych w pozostałych szkołach.

W dniu 1 lutego 2018 r. rozpoczęła działalność Niepubliczny Żłobek „Smyki” w Alwerni, mieszczący się w budynku przy ul. Marii Skłodowskiej – Curie 3E. Burmistrz Gminy Alwernia udziela dotacji w kwocie 300 zł miesięcznie na każde dziecko objęte opieką żłobkową zamieszkałe na terenie Gminy Alwernia na podstawie uchwały nr III/13/2018 Rady Miejskiej w Alwerni z dnia 20 marca 2018 r. w sprawie wysokości i zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobki na terenie Gminy Alwernia.

Rok budżetowy	liczba dzieci w żłobku (m-c grudzień 2024)
2021	28
2022	28
2023	27
2024	28

Tabela: Liczba dzieci w żłobku Smyki w Alwerni

Od 2024 r. realizowany jest program "Aktywny Rodzic". Jest to rządowy program wsparcia dla rodzin, który wszedł w życie 1 października 2024 r. Jego celem jest pomoc rodzicom w łączeniu życia zawodowego z opieką nad małym dzieckiem (od 12. do 35. miesiąca życia). Program składa się z trzech uzupełniających się świadczeń, z których rodzice mogą wybrać jedno, najlepiej dopasowane do ich sytuacji.

Rodzice mogą ubiegać się o jedno z poniższych świadczeń na każde dziecko w wieku 12-35 miesięcy:

1. "Aktywni rodzice w pracy" (tzw. "babciowe"). Cel: Pomoc w opłaceniu opieki nad dzieckiem (np. niania, babcia na umowę aktywizacyjną).
2. "Aktywnie w żłobku". Cel: Pokrycie kosztów pobytu dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub w dziennego opiekuna.
3. "Aktywnie w domu". Cel: Wsparcie dla rodziców, którzy nie kwalifikują się do dwóch pierwszych świadczeń, np. gdy jeden z rodziców nie pracuje, ale chcą pozostać z dzieckiem w domu.

Wnioski o w/w świadczenia przyjmuje i wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Świadczenia z programu "Aktywny Rodzic" można łączyć z innymi formami wsparcia, takimi jak 800+.

1.9 Kultura

Kultura stanowi istotny element budowania tożsamości lokalnej oraz wzmocnienia więzi społecznych mieszkańców Gminy Alwernia. Aktywność kulturalna sprzyja integracji międzypokoleniowej, rozwijaniu zainteresowań i talentów, a także przeciwdziała wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie przestrzeni do wspólnego działania i uczestnictwa w życiu publicznym.

Na terenie gminy funkcjonują instytucje oraz organizacje prowadzące działalność kulturalną, edukacyjną i artystyczną, które odpowiadają na potrzeby różnych grup wiekowych – dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Organizowane wydarzenia, zajęcia oraz inicjatywy lokalne wpływają na podnoszenie jakości życia mieszkańców oraz wzmocniają kapitał społeczny gminy.

W Gminie Alwernia działaniami z zakresu kultury zajmuje się głównie **Samorządowy Ośrodek Kultury w Alwerni**. W SOK działa Grupa Twórcza Millennium skupiająca artystów, twórców ludowych, przedstawicieli Kół Gospodyń Wiejskich z terenu całej gminy. Millennium aktywnie wiąże się w kalendarz imprez ośrodka, szczególnie w jarmarki i kiermasze świąteczne oraz Festiwal Smaków Gminy Alwernia. Na parterze budynku, znajduje się również **Galeria A im. Jana Chrząszcza** gdzie organizowane są cykliczne wystawy, wernisaże oraz spotkania autorskie.

Samorządowy Ośrodek Kultury prowadzi zajęcia stałe dla dzieci i młodzieży, które odbywają się w Alwerni, domach ludowych i placówkach edukacyjnych na terenie gminy. Uczestnicy zajęć zdobywają wysokie miejsca w konkursach gminnych i powiatowych, jak również reprezentują Gminę Alwernia i Samorządowy Ośrodek Kultury podczas występów estradowych na terenie kraju.

We współpracy ze Stowarzyszeniem Młoda Alwernia, Samorządowy Ośrodek Kultury współorganizuje zajęcia Grupy Artystycznej GAMA liczącej blisko 100 młodych artystów, koncertujących w kraju i za granicą. Współorganizuje również zajęcia Chóru Gospel Alwernia, który skupia głównie osoby dorosłe i seniorów, koncertując na terenie gminy i poza nią. Grupy wokalnoinstrumentalne i taneczne uświetniają swoimi występami Dni Gminy Alwernia, Biesiadę Patriotyczną, Koncerty Kołęd i Pastorałek oraz duże i małe wydarzenia kulturalne na terenie gminy Alwernia.

Samorządowy Ośrodek Kultury jest również organizatorem gminnych konkursów i festiwa, kameralnych imprez kulturalnych w gminie jak również dużych koncertów

plenerowych. SOK koordynuje zajęcia dla najmłodszych podczas ferii zimowych organizując warsztaty tematyczne, przedstawienia teatralne, wycieczki oraz współorganizując zimowiska. Prowadzi także działalność wydawniczą (okolicznościowe broszury, ulotki, tomiki poezji, książki, płyty promujące działalność artystyczną). Ośrodek Kultury jest również współorganizatorem cyklu imprez o charakterze patriotycznym, które z powodzeniem realizuje zdobywając środki zewnętrzne.

Ośrodek współpracuje z instytucjami z terenu gminy, stowarzyszeniami, organizacjami pozarządowymi, przedszkolami, szkołami z terenu gminy, jak również z instytucjami kultury z terenu powiatu chrzanowskiego. Współpraca przekłada się na innowacyjną ofertę skierowaną do mieszkańców oraz realizację wielu przedsięwzięć w tym wspólnych projektów.

Na terenie Gminy Alwernia działa **Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna im. Janiny Rogalskiej w Alwerni** oraz 5 filii: w Grojcu, Kwaczale, Okleśnej, Porębie Żegoty i Regulicach.

Biblioteki systematycznie uzupełniają swoje księgozbiory, gromadzą literaturę piękną polską i zagraniczną, popularyzującą, podręczniki akademickie z różnych dziedzin wiedzy oraz audiobooki. Wszystkie biblioteki udostępniają nowoczesne stanowiska komputerowe czytnikom, którzy na miejscu mogą, również skorzystać z ksero, skanerów i drukarek. MGBP w Alwerni oraz Filie w Kwaczale, Okleśnej, Porębie Żegoty i Regulicach zostały w pełni zautomatyzowane, co umożliwia czytelnikom m.in. zamawianie książek przez Internet, wykonywanie prologat, przeglądanie katalogów zbiorów w internecie.

Obecnie we wszystkich bibliotekach znajduje się ponad 85 tys. książek. Z bogatego księgozbioru i innych usług korzysta około 3 tys. mieszkańców gminy. W 2024 roku liczba użytkowników bibliotek w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła – 22 %, jest to jeden z wyższych wyników w województwie małopolskim.

	2021	2022	2023	2024
Liczba organizowanych wydarzeń kulturalnych	70	88	104	100

Tabela: Liczba organizowanych przez MGBP w Alwerni (wraz z Filiami) wydarzeń kulturalnych w latach 2021-2024 (opracowanie MGBP w Alwerni)

Placówki biblioteczne prowadzą ożywioną działalność kulturalną na terenie miasta i gminy. Popularyzując książkę i czytelnictwo biblioteki przeprowadzają wiele ciekawych form pracy z czytelnikiem, np. zajęcia biblio-terapeutyczne. obejmują: lekcje biblioteczne, spotkania autorskie z osobami ze świata literatury, mediów (telewizja, radio) i teatru, a także organizację wystaw, konkursów, programów oraz kampanii społecznych.

1.10 Folklor w gminie

Do folkloru danej okolicy zalicza się taką twórczość ludową, jak: taniec, muzykę, pieśni, gwarę, instrumenty, stroje, rękodzieło (ceramikę, tkactwo, kowalstwo), budownictwo.

Również w Gminie Alwernia folklor jest znacznie rozbudowany. Czynniki działają tu m.in.:

- **Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej Teatr "Tradycja" z Okleśnej** - liczy kilkudziesięć osób, skupia artystów ludowych oraz artystów amatorów. Teatr posiada grupy śpiewacze oraz teatralne. Inspiracją do działalności jest pasja kultywowania tradycji teatralnych i artystycznych gminy. Teatr Tradycja występuje na estradach, na dożynkach, imprezach gminnych, zdobywając liczne nagrody i wyróżnienia. Repertuar stanowią piosenki, kabarety oraz widowiska z miejscowymi obrzędami od Bożego Narodzenia do Wielkanocy, jak również obrzędami "Majówki" i "Kalwaryjki". Teksty przedstawień i występów oparte są na podstawie wspomnień najstarszych mieszkańców gminy.
- **Zespół Ludowy "Kwaczalanie"** bierze czynny udział w konkursach śpiewaczych i miejscowych uroczystościach gminnych, przedstawiają dawno zapomniane pieśni ludowe.
- **Zespół Pieśni i Tańca "Krakowiaczek"** działający w Samorządowym Ośrodku Kultury w Alwerni od 2003 r. pielęgnuje tradycje ludowe i prezentuje piękno kultury ludowej wielu polskich regionów, a przede wszystkim regionu krakowskiego. Na polskich i zagranicznych scenach prezentuje folklor Krakowiaków Zachodnich, Krakowiaków Wschodnich, Lachów Sądeckich, Lubelszczyzny, Górali Żywieckich, tańce śląskie, łowickie, warszawskie, przeworskie, tańce narodowe, a także autorskie widowiska regionalne i patriotyczne. Ma liczne osiągnięcia i uczestniczył w wielu przeglądach folklorystycznych i festiwalach w Polsce i za granicą. Prowadzi rozległą działalność edukacyjną w przedszkolach i szkołach gminy i nie tylko oraz działalność edukacyjną międzynarodową w programach Erasmus+. Bierze udział w obchodach świąt państwowych nie tylko na terenie naszej gminy ale również w gminach Chrzanów,

Trzebinia, Libiąż. Zespół liczy ok. 60 osób i posiada bogatą kolekcję strojów regionalnych. Wielokrotnie nagradzany nagrodami: państwową, wojewódzkimi, powiatową i gminną.

Grupa Twórcza MILLENNIUM działa w Samorządowym Ośrodku Kultury w Alwerni od 2000 roku. Zrzesza lokalnych twórców ludowych, artystów, gawędziarzy, panie z Kół Gospodyń Wiejskich z terenu Gminy Alwernia. Członkowie grupy biorą aktywny udział w wydarzeniach kulturalnych, jarmarkach i imprezach organizowanych przez nasz ośrodek. Organizują pokazy twórczości, wystawy, warsztaty dla dzieci i dorosłych. Chętnie dzielą się swoimi umiejętnościami i pasjami. Cyklicznie w każdy pierwszy wtorek miesiąca w ośrodku odbywają się warsztaty, podczas których poszczególne twórcy przekazują swoje umiejętności w przeróżnych dziedzinach pozostałym członkom Grupy.

Koła Gospodyń Wiejskich. Działają w Grojcu, Kwaczale, Mirowie, Nieporazie, Okleśnej, Regulicach oraz Porębie Żegoty. Kultuwują one przede wszystkim zanikające już tradycje. Mówią gwara, odpiewają przyspiewki i piosenki związane z życiem na wsi, przygotowują regionalne potrawy, wykonują rękodzieła ludowe: hafty, kwiaty bibułkowe, szydełkowe robotki. Swoimi umiejętnościami chwalią się na dożynkach, imprezach sołectkich, gminnych, czy regionalnych. Biorą udział w konkursach kulinarnych, kiermaszach świątecznych, wystawach rękodzieła.

Pracownia Rzeźby Ręcznej w której powstają barwne rękodzieła z drewna - rzeźby ptaków, kwiaty, zabawki dla dzieci: bryczki, koniki itp., a także płaskorzeźby, statuetki i puchary.

Galeria "Drzewiej" w Porębie Żegoty znajdują się tu prace twórców ludowych, m.in. dzieła kowala, garncarza, kolodzieja, bednarza, a także dzieła z takich dziedzin jak koronkarstwo, bibułkarstwo, rzeźba ludowa, witraże czy malarstwo. Przedstawiane są również niezbędne narzędzia z dawnych lat, przedmioty codziennego użytku i ozdoby, które coraz częściej są zapominane i wypierane przez współczesność.

Warsztat rzemiosła garncarskiego w Regulicach - warsztat rzemiosła garncarskiego wraz z izbą Tradycji Regionalnych Alwerni w Regulicach jest obiektem Ekomuzeum Alwernia, obrazującym dziedzictwo kulturowe oraz walory przyrodnicze i historyczne regionu. Obiekty skupione w ramach Ekomuzeum pozwalają na bezpośredni kontakt z naturą oraz aktywne formy poznawania historii i tradycji regionu.

1.11 Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia

Organizacje pozarządowe stanowią jedną z podstawowych form aktywności społecznej oraz istotny przejaw funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Ich działalność odgrywa kluczową rolę w budowaniu kapitału społecznego, wzmacnianiu więzi międzyludzkich oraz kształtowaniu postaw zaangażowania i współodpowiedzialności za sprawy lokalne. Organizacje te nie tylko wspierają rozwój wspólnot lokalnych, ale również przyczyniają się do organizacyjnego i społecznego wzmacniania władz samorządowych, stając się ich naturalnym partnerem w realizacji zadań publicznych.

Aktywne i dobrze zorganizowane środowisko organizacji pozarządowych sprzyja integracji mieszkańców oraz aktywizowaniu zarówno pojedynczych osób, jak i grup zagrożonych marginalizacją społeczną. Ich działalność wpływa pozytywnie na rozwój małych i średnich miejscowości, zwiększając ich potencjał społeczny, kulturalny i edukacyjny. Poprzez identyfikowanie lokalnych potrzeb oraz uruchamianie i efektywne wykorzystywanie dostępnych zasobów – ludzkich, instytucjonalnych i materialnych – organizacje pozarządowe przyczyniają się do budowania samowystarczalności społeczności lokalnych oraz wzmacniania ich odporności na wyzwania społeczne i gospodarcze.

Na terenie gminy aktywnie działają takie stowarzyszenia jak:

- Stowarzyszenie Młoda Alwernia
- Stowarzyszenie Seniorzy Alwerni
- Stowarzyszenie Pro Bono
- Stowarzyszenie Sympatyków Grojca
- Stowarzyszenie Sympatyków i Przyjaciół Kwaczale
- Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej Gminy Alwernia - Teatr Ludowy TRADYCJA
- Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga w Porębie Żegoty
- Stowarzyszenie na Rzecz Poręby Żegoty
- Stowarzyszenie Przyjaciół Regulic i Nieporazu
- Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społecznej Mieszkańców Gminy Alwernia
- Nadwiślańskie Stowarzyszenie Pszczelarzy NEKTAR
- Stowarzyszenie dla Edukacji MOST
- Stowarzyszenie ROD Brodła
- Stowarzyszenie LSO Alwernia

1.12. Sport

Sport w Gminie Alwernia stanowi istotny element życia społecznego. Propagowany współcześnie zdrowy styl życia obejmuje nie tylko właściwe odżywianie, ale także aktywny wypoczynek i regularne uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Aktywność fizyczna wpływa bowiem nie tylko na poprawę kondycji i zdrowia, lecz również na kształtowanie cech charakteru, rozwijanie samodyscypliny, wytrwałości oraz odpowiedzialności. Sport sprzyja budowaniu relacji międzyludzkich, uczy współpracy, zasad fair play oraz wzmacnia postawę asertywności i wzajemnego szacunku.

Od wielu lat realizacja zadań własnych Gminy Alwernia w zakresie kultury fizycznej i sportu powierzana jest organizacjom pozarządowym, zgodnie z uchwałami Rady Miejskiej w Alwerni. Takie rozwiązanie pozwala na efektywne wykorzystanie potencjału lokalnych stowarzyszeń i klubów sportowych, które dzięki swojemu doświadczeniu oraz znajomości potrzeb mieszkańców skutecznie organizują zajęcia, treningi, turnieje i wydarzenia sportowe.

Na terenie Gminy Alwernia działają kluby sportowe, do których należą:

- SPRIN Regulice
- Klub Sportowy MZKS Alwernia
- Ludowy Klub Sportowy "Zryw" Brodła
- Orliki Kwaczała
- Klub Sportowy "Nadwiślanka 1956" Okleśna
- MKS TRIUMF Alwernia

Od 2018 r. w Gminie Alwernia przyznawane są nagrody i stypendia sportowe, które są wyrazem uznania dla prezentowanego przez zawodnika lub drużynę wysokiego poziomu sportowego w danej dyscyplinie sportu oraz formą wsparcia dla podniesienia poziomu wyszkolenia sportowego.

Lata	Nagrody		Stypendia	
	Liczba osób, którym udzielono wsparcia	Kwota, na którą udzielono wsparcia	Liczba osób, którym udzielono wsparcia	Kwota, na którą udzielono wsparcia
2021	4	2 000 zł	5	20 000 zł
2022	3	1 500 zł	5	20 500 zł
2023	5	2 550 zł	4	19 000 zł
2024	6	3 000 zł	5	22 000 zł

TABELA: Przyznane stypendia i nagrody sportowe w latach 2021 – 2024 r.

Co roku w Gminie organizowane są turnieje i imprezy sportowe, często połączone z akcją charytatywną na rzecz chorych dzieci, aby wspomóc ich rehabilitację i leczenie. Cyklicznie odbywają się imprezy sportowe tj. Świąteczny Turniej Piłki Nożnej Halowej Służb Mundurowych o Puchar Burmistrza Gminy Alwernia. Pierwszy miał miejsce w 2014 r. Od tego roku również odbywa się Majówka z Triumfem, gdzie młodzi zawodnicy uczestniczą w rozgrywkach sportowych wraz z rodzicami.

Organizacje pozarządowe wnoszą znaczący wkład w realizację powierzonych zadań. Z jednej strony jest to zaangażowanie społeczne, kreatywność oraz praca wolontariacka, z drugiej – wkład finansowy oraz organizacyjny, który umożliwia rozwój oferty sportowej na terenie gminy. Istotnym elementem tej współpracy jest również wkład pozafinansowy, obejmujący aktywność społeczną członków stowarzyszeń, trenerów, rodziców i sympatyków sportu.

Pojęcie problemu społecznego jest szeroko analizowane w literaturze socjologicznej. Jedną z najbardziej znanych definicji zaproponował Robert K. Merton, który określa problem społeczny jako „istotną rozbieżność pomiędzy szeroko podzielanymi standardami społecznymi a aktualnym stanem życia społecznego” (R.K. Merton, *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002). Oznacza to, że problem społeczny pojawia się wówczas, gdy rzeczywistość społeczna odbiega od powszechnie uznawanych norm, wartości i oczekiwań dotyczących funkcjonowania jednostek oraz całych zbiorowości.

W tym ujęciu kluczowe znaczenie ma społeczny charakter tego zjawiska – dana sytuacja staje się problemem społecznym nie tylko dlatego, że jest obiektywnie niekorzystna, lecz dlatego, że jest postrzegana jako niepożądana przez znaczną część społeczeństwa. Rozbieżność między tym, „jak jest”, a tym, „jak być powinno”, rodzi napięcia społeczne i staje się impulsem do podejmowania działań naprawczych przez instytucje publiczne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty życia społecznego.

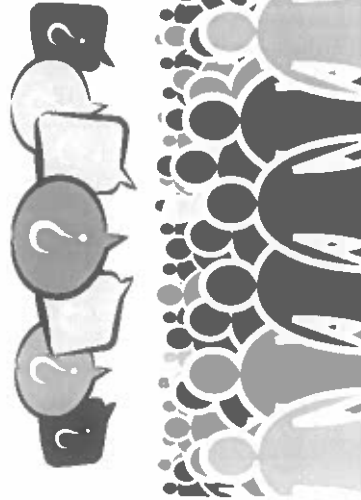
Tak rozumiane problemy społeczne mogą dotyczyć różnych obszarów funkcjonowania wspólnoty, takich jak bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia, wykluczenie społeczne czy ograniczony dostęp do usług publicznych. Ich identyfikacja oraz właściwe diagnozowanie stanowią podstawę do projektowania skutecznych polityk społecznych i programów wsparcia.

Do najczęściej występujących problemów społecznych należą przede wszystkim ubóstwo, bezdomność, bezrobocie, wykluczenie społeczne, uzależnienia, przemoc oraz problemy opiekuńczo-wychowawcze, ale również niepełnosprawność i starzenie się społeczeństwa.

2.1 Ubóstwo

Ubóstwo stanowi jedno z najpoważniejszych i najbardziej złożonych wyzwań społecznych. Obejmuje nie tylko niedostatek środków finansowych, lecz także ograniczony dostęp do podstawowych dóbr i usług, takich jak odpowiednie warunki mieszkaniowe, edukacja, opieka zdrowotna, kultura czy aktywność społeczna. Zjawisko ubóstwa często ma charakter wielowymiarowy i dziedziczony – trudna sytuacja materialna rodziny może wpływać na ograniczone możliwości rozwojowe dzieci i młodzieży, utrwalając nierówności społeczne w kolejnych pokoleniach. Ubóstwo wiąże się również z ryzykiem izolacji społecznej, obniżonego poczucia własnej wartości oraz ograniczonej aktywności zawodowej.

ROZDZIAŁ II - PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE

Gospodarstwo domowe można uznać za ubogie, jeżeli poziom jego dochodów jest niższy od przyjętych wartości minimalnych. W różnych opracowaniach analitycznych funkcjonują różne granice ubóstwa (minimum socjalne, minimum egzystencji).

Minimum egzystencji to najniższy poziom dochodu, który pozwala wyłącznie na biologiczne przetrwanie człowieka. Obejmuje jedynie wydatki niezbędne do utrzymania życia i zdrowia, takie jak: żywność o minimalnej wartości odżywczej, najprostsze ubranie, opłaty mieszkaniowe na podstawowym poziomie, podstawowe środki higieny. Nie uwzględnia wydatków na kulturę, edukację, rekreację, transport czy uczestnictwo w życiu społecznym. Osoby, których dochód znajduje się poniżej minimum egzystencji, żyją w skrajnym ubóstwie (ubóstwie absolutnym), co oznacza realne zagrożenie dla ich zdrowia i życia.

W 2024 w Polsce minimum egzystencji 1-osobowego gospodarstwa domowego wyniosło 949,89 zł, natomiast w 4-osobowym gospodarstwie domowym wartość ta wyniosła 825,17 zł/os. W Województwie Małopolskim wartości te wyniosły odpowiednio 933,18 zł dla 1-osobowego gospodarstwa domowego oraz 825,02 zł/os. dla 4-osobowego gospodarstwa domowego³. Kwoty minimum egzystencji – zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym – wskazują na bardzo niski próg dochodowy, który pozwala jedynie na zaspokojenie elementarnych potrzeb biologicznych. Oznacza to, że osoby i rodziny osiągające dochody na tym poziomie lub poniżej znajdują się w sytuacji skrajnego ubóstwa, wymagającej szczególnej uwagi systemu pomocy społecznej.

Minimum socjalne to wyższy próg niż minimum egzystencji. Oznacza poziom dochodu umożliwiający zaspokojenie nie tylko podstawowych potrzeb biologicznych, ale również potrzeb społecznych i kulturalnych na minimalnym, akceptowalnym społecznie poziomie. Uwzględnia ono wydatki na: żywność i mieszkanie, odzież, ochronę zdrowia, edukację, transport i łączność, kulturę i podstawowy wydatek. Minimum socjalne określa więc poziom życia pozwalający na godne funkcjonowanie w społeczeństwie, a nie tylko przetrwanie.

W 2024 w Polsce minimum socjalne 1-osobowego gospodarstwa domowego wyniosło 1818,35 , natomiast 4-osobowego gospodarstwa domowego uważano kwotę 1 469,13 zł/os. W Województwie Małopolskim kwota ta wyniosła odpowiednio 1895,97 zł dla 1-osobowego

³ Wartość minimum egzystencji - szacunki regionalne za 2024 r. według województw: <https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/06/ME-Total-wg-wojewodztw.xlsx> (dostęp 16.02.2026)

gospodarstwa domowego oraz 1 495,24 zł/os. dla 4-osobowego gospodarstwa domowego⁴. Dane te wskazują, że osiągnięcie dochodu gwarantującego nie tylko biologiczne przetrwanie, ale również podstawowe uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, dla części gospodarstw domowych może stanowić istotne wyzwanie ekonomiczne.

Skuteczne przeciwdziałanie ubóstwu wymaga zatem nie tylko wsparcia finansowego, lecz także działań aktywizujących, edukacyjnych oraz wzmacniających samodzielność życiową i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem.

2.2 Bezrobocie

Bezrobocie jest ważnym wskaźnikiem sytuacji społeczno-ekonomicznej, odzwierciedlającym zarówno kondycję rynku pracy, jak i potencjalne ryzyka społeczne związane z brakiem zatrudnienia. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) z końca 2024 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce wyniosła 5,1%, co oznacza, że w urzędach pracy było zarejestrowanych około 786,2 tys. osób bezrobotnych⁵. Poziom ten utrzymywał się na podobnym poziomie w porównaniu do poprzednich lat.

Obszar	Bezrobotni (w tys.)	Skala bezrobocia (%)
Polska	786,2	5,1
Województwo Małopolskie	60,7	4,1
Powiat chrzanowski	2,4	6,3
Gmina Alwernia	0,189	6,3

Tabela: Liczba bezrobotnych zarejestrowanych oraz stopa bezrobocia (opracowanie własne)

W 2024 r. w Polsce liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 786,2 tys. osób, a stopa bezrobocia osiągnęła poziom 5,1%. W województwie małopolskim sytuacja na rynku pracy była korzystniejsza niż średnio w kraju – liczba bezrobotnych wyniosła 60,7 tys., a stopa bezrobocia 4,1%, co świadczy o relatywnie dobrej kondycji regionalnego rynku pracy.

Odmienne kształtuje się sytuacja w powiecie chrzanowskim, gdzie mimo niewielkiej bezwzględnej liczby bezrobotnych (2,4 tys. osób), stopa bezrobocia wyniosła 6,3%, czyli była wyższa zarówno od średniej krajowej, jak i wojewódzkiej. Wskazuje to na lokalne trudności na

⁴ Wartości minimum socjalnego w województwach i klasach miejscowości w 2024 r.: https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/06/MS-przestrzenie-2024_07-06-2025.pdf (dostęp 16.02.2026)

⁵ Liczba bezrobotnych zarejestrowanych oraz stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2024 r. Tablice w formacie XLSX: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobotni-zarejestrowani-stopa-bezrobocia-stan-w-koncu-grudnia-2024-r,-2,149.html>; (dostęp 16.02.2026)

- rozpad rodziny i konflikty w środowisku domowym,
- uzależnienia, w szczególności alkoholizm,
- eksmisje i brak dostępu do mieszkań socjalnych,
- opuszczenie placówek opiekuńczo-wychowawczych bez możliwości powrotu do rodziny,
- opuszczenie zakładów karnych przy braku alternatyw mieszkaniowych,
- choroby przewlekłe i dysfunkcje psychiczne,
- dobrowolny wybór życia w sytuacji bezdomności.

Bezdomność jest zjawiskiem wielowymiarowym i wymaga kompleksowego podejścia, łączącego działania profilaktyczne, interwencyjne oraz reintegracyjne, obejmujące zarówno wsparcie materialne, jak i pomoc w powrocie do samodzielnego życia społecznego i zawodowego.

2.4 Wykluczenie społeczne

Niepełnosprawność jest istotnym problemem społecznym o wymiarze zarówno indywidualnym, jak i systemowym. Oznacza trwałe lub czasowe ograniczenia w funkcjonowaniu jednostki w sferze fizycznej, intelektualnej, sensorycznej lub emocjonalnej, które utrudniają samodzielne życie, uczestnictwo w edukacji, pracy zawodowej, kulturze i życiu społecznym. Osoby z niepełnosprawnościami często napotykają bariery architektoniczne, komunikacyjne i organizacyjne, co zwiększa ryzyko wykluczenia społecznego i izolacji.

Niepełnosprawność ma charakter złożony – obok ograniczeń biologicznych, istotny wpływ na życie jednostki mają czynniki społeczne, ekonomiczne i środowiskowe. Trudności w dostępie do odpowiedniej edukacji, rynku pracy czy usług opiekuńczych mogą prowadzić do uzależnienia od rodziny lub systemu wsparcia społecznego, pogarszając jakość życia i obniżając poziom samodzielności. Ponadto, niepełnosprawność wpływa również na funkcjonowanie całych rodzin, które często ponoszą dodatkowe koszty związane z opieką, rehabilitacją i wsparciem codziennego życia.

W kontekście gminnym niepełnosprawność wymaga kompleksowych działań – obejmujących zarówno wsparcie rehabilitacyjne, edukacyjne, społeczne i psychologiczne, jak i rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób z ograniczeniami funkcjonalnymi. Istotne jest również tworzenie programów integracji społecznej i zawodowej, umożliwiających

ryнку pracy oraz potrzebę podejmowania działań aktywizacyjnych dostosowanych do specyfiki powiatu. Pomimo relatywnie niskiego bezrobocia w skali kraju, zjawisko to nadal dotyka znacznej grupy osób i może wpływać na ich sytuację materialną, społeczną i psychiczną. Osoby bez zatrudnienia częściej doświadczają trudności związanych z utrzymaniem dochodów, utratą poczucia stabilności oraz ograniczonymi możliwościami rozwoju zawodowego i społecznego.

Bezrobocie nie ma jednorodnego charakteru – szczególnie istotne są wyzwania związane z aktywizacją zawodową osób młodych, długotrwale bezrobotnych, osób w wieku 50+, osób z niskimi kwalifikacjami oraz mieszkańców obszarów wiejskich. Brak pracy może generować skutki uboczne w postaci nasilania problemów społecznych, takich jak ubóstwo, wykluczenie społeczne czy obciążenia systemu pomocy społecznej. W kontekście gminy działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu obejmują współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy lub Wojewódzkim Urzędem Pracy, realizację programów aktywizacji zawodowej, wsparcie w zakresie edukacji i szkolenia zawodowego oraz inicjatywy promujące przedsiębiorczość lokalną. Kompleksowe podejście do problemu bezrobocia ma na celu zarówno pomoc osobom bez pracy w trudnej sytuacji życiowej, jak i tworzenie warunków sprzyjających integracji zawodowej i społecznej mieszkańców.

2.3 Bezdomność

Bezdomność jest jednym z najbardziej skrajnych przejawów wykluczenia społecznego i stanowi poważne wyzwanie społeczne. Zjawisko to wiąże się nie tylko z brakiem stałego miejsca zamieszkania, ale również ograniczonym dostępem do pracy, środków utrzymania oraz wsparcia społecznego, co często prowadzi do współwystępowania innych problemów, takich jak uzależnienia czy choroby. Bezdomność wpływa negatywnie zarówno na sytuację osób jej dotkniętych, jak i na funkcjonowanie społeczności lokalnej, stwarzając zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego oraz zdrowia mieszkańców, w tym ryzyko epidemiologiczne. Pomoc osobom bezdomnym zapewniają przede wszystkim Ośrodki Pomocy Społecznej, a także liczne organizacje pozarządowe prowadzące schroniska i placówki wsparcia. Istotną rolę w niesieniu pomocy pełnią również instytucje kościelne i zgromadzenia zakonne, oferujące wsparcie materialne, schronienie i działania reintegracyjne.

Do najczęstszych przyczyn bezdomności zalicza się:

- pogłębiające się ubóstwo wybranych grup społecznych,
- długotrwałe bezrobocie i utratę pracy,

osobom z niepełnosprawnościami aktywne uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności, rozwój umiejętności oraz zwiększenie poczucia niezależności i bezpieczeństwa.

Skuteczna polityka wobec osób niepełnosprawnych wymaga koordynacji działań Ośrodków Pomocy Społecznej, organizacji pozarządowych, placówek edukacyjnych, instytucji zdrowotnych oraz lokalnych samorządów, aby zapewnić wsparcie dostosowane do indywidualnych potrzeb i zmniejszyć ryzyko marginalizacji tej grupy społecznej.

2.5 Uzależnienia

Uzależnienia – w szczególności od alkoholu, substancji psychoaktywnych oraz nowych technologii – stanowią istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego i stabilności rodzin. Prowadzą do pogorszenia stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, konfliktów rodzinnych, problemów wychowawczych oraz trudności ekonomicznych. Szczególnie niepokojącym zjawiskiem jest obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi wśród młodzieży. Uzależnienia często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak przemoc domowa, bezrobocie czy ubóstwo.

Uzależnienie od alkoholu jest chorobą przewlekłą i postępującą, która rozwija się często bez świadomości osoby zainteresowanej. Objawia się m.in. utratą kontroli nad pićciem, naprzemiennymi okresami abstynencji i ciągami picia, zmianami tolerancji na alkohol oraz problemami w funkcjonowaniu psychicznym i społecznym. Nadużywanie alkoholu prowadzi do fizycznego i emocjonalnego wyniszczenia jednostki, a także negatywnie wpływa na życie rodzinne, społeczne i zawodowe. Szczególnie dotkliwe są konsekwencje dla dzieci, które dorastają w rodzinach z problemem alkoholowym – mogą rozwijać zaburzenia emocjonalne, problemy wychowawcze oraz wzorce destrukcyjnych zachowań.

Zjawisko to często współwystępuje z innymi problemami społecznymi, takimi jak przemoc, ubóstwo czy trudności wychowawcze. Wsparcie osób uzależnionych oraz ich rodzin realizowane jest poprzez specjalistyczne placówki, takie jak poradnie leczenia uzależnień, terapię szpitalną oraz działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Gmina realizuje stale programy przeciwdziałania tym zjawiskom, ich celem jest zarówno profilaktyka i zapobieganie powstawaniu nowych uzależnień, jak i wspieranie osób dotkniętych problemami alkoholowymi i narkotykowymi oraz ich rodzin. Finansowanie programów pochodzi m.in. z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

Skuteczne przeciwdziałanie uzależnieniom wymaga działań kompleksowych – łączących profilaktykę, terapię, pomoc socjalną oraz integrację społeczną osób dotkniętych

problemem. Działania te mają na celu minimalizowanie negatywnych skutków uzależnień, w tym przemy, oraz wzmocnienie bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców gminy.

2.6 Przemoc domowa

Przemoc domowa stanowi jedno z najpoważniejszych naruszeń praw człowieka, dotykając osoby w różnym wieku, o odmiennym statusie społecznym i kulturowym. Jest zjawiskiem złożonym, często ukrytym, którego skutki wykraczają daleko poza sferę fizyczną, obejmując również poważne konsekwencje psychiczne, emocjonalne i społeczne. Przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga zatem podejścia systemowego, łączącego działania profilaktyczne, interwencyjne oraz długofalowe formy wsparcia dla osób doświadczających przemocy.

Udziałanie pomocy i wsparcia rodzinom uwikłanym w przemoc domową jest procesem szczególnie trudnym i złożonym. Jedną z istotnych barier skutecznego działania jest nadmierne obciążenie przedstawicieli służb wchodzących w skład zespołów interdyscyplinarnych. Osoby te, wykonując swoje obowiązki zawodowe, równocześnie ponoszą dużą odpowiedzialność za losy wielu innych osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych. Wielość zadań, presja czasu oraz konieczność podejmowania decyzji o poważnych konsekwencjach znacząco ograniczają możliwości indywidualnego i pogłębionego wsparcia każdej rodziny dotkniętej przemocą.

Dodatkowym czynnikiem utrudniającym efektywne przeciwdziałanie przemocy domowej jest niewystarczające wsparcie ze strony państwa dla osób realizujących te zadania. Braki kadrowe, niedostateczne finansowanie, ograniczony dostęp do specjalistycznych szkoleń oraz niedopasowane rozwiązania systemowe sprawiają, że działania pomocowe często mają charakter doraźny, a nie kompleksowy i długofalowy. W konsekwencji, mimo zaangażowania i profesjonalizmu członków zespołów interdyscyplinarnych, skuteczność udzielanej pomocy bywa ograniczona przez czynniki pozostające poza ich bezpośrednią kontrolą. Zdarza się również, że wszczęcie procedury przeciwdziałania przemocy domowej bywa wykorzystywane instrumentalnie, jako narzędzie do rozwiązywania sporów i konfliktów niemających znamion przemocy. Takie działania prowadzą do angażowania zasobów instytucjonalnych w sprawy, które w rzeczywistości nie wymagają interwencji w ramach systemu przeciwdziałania przemocy domowej. W konsekwencji pochtania to czas i energię specjalistów, które mogłyby zostać przeznaczone na pomoc osobom faktycznie doświadczającym zagrożenia i krzywdy.

Nadużywanie procedur, w tym podejmowanie ich wyłącznie w celu zdyskredytowania lub „dopiecznia” drugiej osobie, osłabia zaufanie do systemu wsparcia oraz utrudnia sprawne i skuteczne reagowanie na rzeczywiste przypadki przemocy. Zjawisko to dodatkowo obciąża członków zespołów interdyscyplinarnych, potęgając trudności organizacyjne i wydłużając czas oczekiwania na pomoc tam, gdzie interwencja jest rzeczywiście niezbędna.

Przemoc domowa ma kilka cech charakterystycznych, które odróżniają ją od innych form konfliktów czy sporów interpersonalnych i pozwalają na jej identyfikację w praktyce.

Do najważniejszych należą:

Cechy charakterystyczne przemocy domowej	Opis
Systematyczność i powtarzalność	Przemoc nie jest jednorazowa, występuje cyklicznie i powtarza się w czasie, co wywołuje u osób doświadczających przemocy ciągły stres i poczucie zagrożenia.
Przewaga sił i kontroli	Sprawca dąży do przewagi nad ofiarą, kontrolując jej życie fizycznie, emocjonalnie, finansowo lub społecznie
Różnorodność form przemocy	Obejmuje przemoc fizyczną, psychiczną, emocjonalną, seksualną, ekonomiczną oraz zaniedbanie, często współistniejące.
Ukryty charakter	Przemoc odbywa się w prywatnym środowisku, z dala od obserwatorów zewnętrznych; ofiary często nie zgłaszają przemocy.
Negatywne konsekwencje dla osób doświadczających przemocy	Skutki: obejmują zdrowie fizyczne i psychiczne, emocje, funkcjonowanie społeczne; dzieci są szczególnie narażone na długotrwałe szkody.
Powiązanie z mechanizmami władzy i kontroli	Przemoc często wynika z potrzeby dominacji sprawcy i utrzymania kontroli nad ofiarą, z użyciem manipulacji i szantażu emocjonalnego.
Powodowanie poczucia bezradności i izolacji	Osoby doświadczające przemocy czują się uwieszone, bez wsparcia i możliwości działania, co wzmacnia ich zależność i zagrożenie.

Źródło: opracowanie własne

Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w Polsce mają swoje umocowanie w obowiązujących aktach prawnych, które określają zarówno definicję przemocy, jak i zadania oraz kompetencje instytucji odpowiedzialnych za jej zapobieganie i zwalczanie. Podstawowym aktem prawnym regulującym ten obszar jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (wcześniej: o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). Ustawa ta określa zasady i formy podejmowania działań ochronnych wobec osób doświadczających przemocy, obowiązki organów administracji publicznej oraz podstawy funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych i procedury „Niebieskie Karty”. Istotne

znaczenie mają również przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności te gwarantujące ochronę godności człowieka, prawa do życia, bezpieczeństwa osobistego oraz ochrony życia prywatnego i rodzinnego. Przemoc domowa stanowi naruszenie tych fundamentalnych praw, co uzasadnia obowiązek państwa do podejmowania działań interwencyjnych i ochronnych. Uzupełnieniem powyższych regulacji są przepisy Kodeksu karnego, które karają czyny związane z przemocą, w tym m.in. znęcanie się nad osobą najbliższą, groźby karalne, naruszenie nietykalności cielesnej czy spowodowanie uszczerbku na zdrowiu.

Równie istotne są regulacje Kodeksu postępowania karnego, umożliwiające stosowanie środków zapobiegawczych wobec sprawców przemocy, takich jak nakaz opuszczenia wspólnie zajmowanego lokalu czy zakaz zbliżania się do osoby pokrzywdzonej. Działania przeciwdziałające przemocy domowej znajdują także oparcie w aktach wykonawczych, w szczególności w rozporządzeniach regulujących procedurę „Niebieskie Karty”, które precyzują sposób dokumentowania przypadków przemocy oraz współpracy pomiędzy służbami. Ponadto Polska realizuje zobowiązania wynikające z międzynarodowych aktów prawnych, w tym konwencji dotyczących ochrony praw człowieka i zapobiegania przemocy, co dodatkowo wzmacnia system ochrony osób doświadczających przemocy domowej.

Każda gmina jest również zobligowana również do sporządzenia gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej. W gminie Alwernia, również taki program został przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Alwerni, pełna nazwa programu brzmi: Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej dla Gminy Alwernia na lata 2024-2030.

Całość tych regulacji tworzy prawne możliwości umożliwiające podejmowanie skoordynowanych, interdyscyplinarnych działań, których celem jest ochrona osób doświadczających przemocy domowej, ograniczanie zjawiska przemocy domowej oraz wzmacnianie odpowiedzialności sprawców.

Pomoc i wsparcie na rzecz osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji na terenie gminy Alwernia świadczy Centrum Usług Społecznych w Alwerni.

W Gminie Alwernia niezbędną pomoc w przeciwdziałaniu przemocy domowej świadczą następujące instytucje:

- Centrum Usług Społecznych, ul. Z. Gęsikowskiego 7, 32-566 Alwernia
- Komisariat Policji, ul. Korycińskiego 10, 32-566 Alwernia

- Gmina Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ul. Rynek 3, 32-566 Alwernia
- Przychodnia Lekarska „Medycyna” w Alwerni, ul. Gęsikowskiego 16, 32-566 Alwernia
- placówki oświatowe znajdujące się na terenie Gminy Alwernia.

Ważnym elementem systemu przeciwdziałania przemocy domowej jest wprowadzenie standardów ochrony małoletnich, mające na celu wzmocnienia mechanizmów prewencji oraz wczesnej interwencji. Standardy te mają na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpieczeństwa, poszanowania ich praw oraz ochrony przed wszelkimi formami przemocy, zaniedbania i wykorzystywania, zarówno w środowisku rodzinnym, jak i instytucjonalnym. Jasno określone procedury postępowania pozwalają na szybkie rozpoznanie zagrożeń i podjęcie adekwatnych działań ochronnych.

Standardy ochrony małoletnich zobowiązują instytucje pracujące z dziećmi – takie jak szkoły, przedszkola, placówki opiekuńcze, sportowe czy kulturalne – do opracowania i wdrożenia spójnych zasad reagowania na sygnały krzywdzenia. Dzięki temu osoby pracujące z dziećmi są lepiej przygotowane do identyfikowania objawów przemocy domowej, która często pozostaje ukryta i ujawnia się pośrednio poprzez zmiany w zachowaniu dziecka, problemy emocjonalne lub trudności w nauce. Standaryzacja działań ogranicza ryzyko zaniechania reakcji oraz przerzucania odpowiedzialności między instytucjami. Istotnym aspektem standardów ochrony małoletnich jest także ich funkcja edukacyjna i profilaktyczna. Promowanie postaw opartych na szacunku, empatii i reagowaniu na krzywdę sprzyja budowaniu środowiska, w którym przemoc nie jest akceptowana ani bagatelizowana.

Dzieci i młodzież, funkcjonując w systemie jasno określonych zasad, zyskują większą świadomość swoich praw oraz wiedzę, gdzie i w jaki sposób mogą szukać pomocy w sytuacji zagrożenia. W kontekście przeciwdziałania przemocy domowej standardy ochrony małoletnich pełnią zatem rolę narzędzia wspierającego działania interdyscyplinarne. Ułatwiają współpracę pomiędzy oświatą, pomocą społeczną, ochroną zdrowia i organami ścigania, zwiększając skuteczność systemu ochrony dzieci. Ich konsekwentne wdrażanie i stosowanie przyczynia się do wcześniejszego ujawniania przemocy, ograniczenia jej skutków oraz realnego zwiększenia bezpieczeństwa najmłodszych członków społeczeństwa.

W ostatnich latach obserwuje się coraz większy odsetek zachowań przemocowych wśród dzieci i młodzieży, określanych jako przemoc rówieśnicza. Zjawisko to przybiera różnorodną formę – od przemocy fizycznej i psychicznej, poprzez wykluczenie społeczne, ośmieszanie i zastraszanie, aż po cyberprzemoc, która dzięki powszechnemu dostępowi do

Internetu i mediów społecznościowych zyskuje szczególnie szeroki zasięg. Przemoc rówieśnicza często pozostaje niezauważona lub bagatelizowana, mimo że jej skutki mogą być długotrwałe i poważnie wpływać na rozwój emocjonalny oraz poczucie własnej wartości młodych osób. Istotnym czynnikiem sprzyjającym nasileniu przemocy rówieśniczej jest brak umiejętności radzenia sobie z emocjami, niskie kompetencje społeczne oraz wzorce agresywnych zachowań wynoszone z domu rodzinnego lub przestrzeni medialnej.

Dzieci i młodzież, które doświadczają przemocy w środowisku domowym, często powielają te schematy w relacjach z rówieśnikami, zarówno w roli sprawców, jak i ofiar. Ponadto presja grupy, potrzeba akceptacji oraz strach przed odrzuceniem mogą prowadzić do utrwalania postaw przemocowych i milczącej zgody świadków na krzywdę innych. Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wymaga kompleksowych i skoordynowanych działań obejmujących szkołę, rodzinę oraz instytucje wspierające dzieci i młodzież. Kluczową rolę odgrywa wczesna profilaktyka, edukacja w zakresie komunikacji bez przemocy, empatii oraz rozwiązywania konfliktów. Niezbędne jest także wzmocnienie roli nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych, a także budowanie świadomości wśród rodziców, aby potrafili rozpoznawać niepokojące sygnały i adekwatnie reagować. Tylko spójne i długofalowe działania mogą skutecznie ograniczyć skalę przemocy rówieśniczej i zapobiec jej przenoszeniu w dorosłe życie.

Zachowania przemocowe mają niezwykle destrukcyjny wpływ na zdrowie psychiczne zarówno osób bezpośrednio doświadczających przemocy, jak i jej świadków. Długotrwałe narażenie na przemoc może prowadzić do rozwoju zaburzeń lękowych, depresji, obniżonego poczucia własnej wartości, a także problemów z regulacją emocji i relacjami interpersonalnymi. U dzieci i młodzieży skutki te często ujawniają się w postaci trudności szkolnych, zachowań autoagresywnych, izolacji społecznej czy zwiększonego ryzyka uzależnień w późniejszym wieku.

W ostatnich latach wyraźnie wzrosło zapotrzebowanie na pomoc psychologiczną i psychiatryczną, co jest konsekwencją zarówno większej skali problemów zdrowia psychicznego, jak i rosnącej świadomości społecznej w tym zakresie. Niestety, dostęp do specjalistów pozostaje bardzo ograniczony, szczególnie w małych gminach i na obszarach wiejskich. Brak wystarczającej liczby psychologów, psychiatrów oraz terapeutów sprawia, że czas oczekiwania na wizytę bywa bardzo długi, a osoby znajdujące się w kryzysie często pozostają bez niezbędnej wsparcia lub otrzymują je zbyt późno. System wsparcia zdrowia psychicznego wciąż nie odpowiada w pełni na rzeczywiste potrzeby społeczne i wymaga

piłych oraz kompleksowych zmian. Niewystarczające finansowanie, niedobory kadrowe, ograniczona dostępność bezpłatnych form pomocy oraz słaba koordynacja działań pomiędzy instytucjami powodują, że pomoc ma często charakter fragmentaryczny. Szczególnie dotkliwy jest brak wsparcia środowiskowego, które umożliwiłoby szybkie reagowanie i długofalową pomoc blisko miejsca zamieszkania osoby potrzebującej.

Poprawa funkcjonowania systemu ochrony zdrowia psychicznego powinna obejmować rozwój lokalnych form wsparcia, zwiększenie nakładów finansowych, inwestowanie w kształcenie i zatrudnianie specjalistów oraz wzmacnianie współpracy pomiędzy służbami społecznymi, oświatą i ochroną zdrowia. Tylko spójne i dostępne rozwiązania systemowe mogą realnie ograniczyć negatywne skutki przemocy i zapewnić osobom w kryzysie psychicznym odpowiednią, terminową pomoc.

Jedną z najczęściej wskazywanych przyczyn występowania przemocy domowej jest nadużywanie alkoholu. Alkohol znacząco wpływa na funkcjonowanie psychiczne i emocjonalne człowieka, obniżając zdolność do kontroli impulsów, racjonalnej oceny sytuacji oraz przewidywania konsekwencji własnych zachowań. Pod jej wpływem nasilają się reakcje agresywne, drażliwość oraz skłonność do podejmowania zachowań ryzykownych, co w warunkach domowych sprzyja eskalacji konfliktów i przemocy wobec bliskich. Alkohol często nie jest jedyną przyczyną przemocy, jednak stanowi istotny czynnik ją wywołujący i pogłębiający.

W rodzinach, w których występuje problem alkoholowy, przemoc bywa cykliczna i powtarzalna, a jej nasilenie zazwyczaj współgra z okresami intensywnego nadużywania alkoholu. Osoby doświadczające przemocy w takich środowiskach żyją w ciągłym napięciu i niepewności, co prowadzi do chronicznego stresu, poczucia zagrożenia oraz bezradności. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym są szczególnie narażone na negatywne konsekwencje emocjonalne i społeczne, często przejmując destrukcyjne wzorce zachowań w dorosłym życiu. Nadużywanie alkoholu utrudnia również skuteczne udzielanie pomocy i prowadzenie działań interwencyjnych. Sprawcy przemocy pod wpływem alkoholu rzadziej przyznają się do swoich zachowań, częściej je bagatelizują lub przerzucają odpowiedzialność na ofiary. Jednocześnie osoby uzależnione często nie podejmują leczenia lub przerywają terapię, co ogranicza trwałość pozytywnych zmian. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy domowej powinno być ściśle powiązane z działaniami ukierunkowanymi na leczenie uzależnień, w tym dostęp do terapii, wsparcia psychologicznego oraz programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców.

Skuteczna walka z przemocą domową wymaga zatem uwzględnienia problemu alkoholu jako jednego z kluczowych czynników ryzyka. Niezbędne jest podejście kompleksowe, łączące działania profilaktyczne, terapeutyczne i interwencyjne, a także wzmacnianie świadomości społecznej na temat związku między nadużywaniem alkoholu a przemocą w rodzinie. Tylko takie działania mogą przyczynić się do realnego ograniczenia skali zjawiska i poprawy bezpieczeństwa rodzin.

Rok	Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karta” na terenie gminy Alwernia
2021	11
2022	5
2023	12
2024	23
2025	34

Tabela: Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karta” na terenie gminy Alwernia w latach 2021-2025 (źródło: dane statystyczne Zi Alwernia)

2.7 Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Rodzina jest jednym z najważniejszych i najbliższych kręgów środowiskowych każdej jednostki, najwcześniejszym i mającym na człowieka największy wpływ⁶. Znaczenie rodziny w procesie rozwoju jednostki jest ogromne, ale rodzina jako grupa pełni również bardzo ważną funkcję w społeczeństwie. Rodzina ma zatem wyznaczone cele i pełni określone funkcje. Jeden z podziałów rozróżnia takie funkcje rodziny jak: funkcje instytucjonalne oraz funkcje osobowe.

Funkcje instytucjonalne dotyczą stricte rodziny i małżeństwa, są to:

- funkcja **prokreacyjna** (biologiczna, rozrodcza) polegająca na wydawaniu na świat potomstwa;
- **ekonomiczna** - mająca na celu zdobycie środków na utrzymanie rodziny;
- **opiekuńcza** - zabezpieczająca potrzeby jej członków, gdy sami nie są w stanie tego zrobić;
- **socjalizacyjna** - polegająca na przekazaniu członkom rodziny podstawowej wiedzy o kulturze, tradycjach, funkcjonowaniu w świecie;

⁶Kawula St., Bągiel J., Janke A.W., *Pedagogika rodziny: obszary i panorama problematyki*, Toruń 2005, s.49

- **stratyfikacyjna** - zapewniająca członkom rodziny dany status społeczny, przynależność do pewnej klasy społecznej;
- **integracyjna** - funkcja społecznej kontroli zachowań członków rodziny.
- Druga grupa funkcji rodziny (osobowych) obejmuje funkcje:
  - **mażeńską**, zgodnie z którą zaspokajane są potrzeby intymne małżonków;
  - **rodzicielską**, zaspokajającą potrzeby uczuciowe rodziców i dzieci oraz
  - **braterską** obejmującą potrzeby uczuciowe rodzeństwa⁷

Prawidłowo funkcjonująca rodzina, a zatem taka, w której zachodzą zdrowe relacje, właściwe interakcje pomiędzy jej członkami, w której potrzeby poszczególnych osób zaspokajane są z poszanowaniem praw i godności osobistej wszystkich członków, ma pozytywny wpływ na rozwój jednostki, na zdobywanie przez nią podstawowych kompetencji osobistych i społecznych. Rodzina, która w sposób właściwy wypełnia swoje funkcje staje się integralną częścią całego systemu społecznego, nie zaburza jego rozwoju i pozwala również jednostce na prawidłowe funkcjonowanie na zewnątrz - poza tą pierwotną grupę.

Rodzina, która nie spełnia jednej lub kilku przypisanych jej funkcji, która nie spełnia w należyty sposób swoich zadań i tym samym wywiera negatywny wpływ na jednostkę nazywana jest **rodziną dysfunkcyjną (dysfunkcjonalną)**, a jeszcze do niedawna „**patologiczną**”, jednak odchodzi się już od tego nazewnictwa z uwagi na wydzwięk wielce pejoratywny. Inne określenia to: rodzina niewydolnie wychowawczo, czy rodziny problemowe⁸.

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej rodzina znajduje się pod ochroną i opieką, a państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia w szczególności dobro rodziny. Natomiast rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

Stosownie do zapisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, OPS/CUS zobligowane są do zatrudniania asystentów rodziny, których zadaniem jest praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Asystenci rodziny zobligowani są także do pomocy i wspierania rodzin

⁷ Adamski F. *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 36

⁸ *Fizyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Wyd. ŻAK, Warszawa 2000

biologicznych, których dzieci umieszczone są w pieczy zastępczej, na rzecz ich powrotu do środowiska rodzinnego.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od alkoholu, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemy wychowawcze w środowisku szkolnym ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamaniu przez dzieci i młodzież panujących norm i wartości, itp.

Niejednokrotnie efektem bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest konflikt młodych ludzi z prawem, co skutkuje nadzorem kuratorskim, bądź też umieszczeniem dziecka w specjalistycznej placówce. Problemy opiekuńczo-wychowawcze występują w rodzinach, które z różnych przyczyn nie są w stanie w pełni realizować swoich funkcji wobec dzieci. Mogą one wynikać z trudnej sytuacji materialnej, uzależnień, przemocy, bezradności życiowej, braku kompetencji wychowawczych lub długotrwałego bezrobocia.

Działania w tym obszarze powinny koncentrować się na wzmacnianiu kompetencji rodzicielskich, wsparciu środowiskowym, pracy socjalnej oraz tworzeniu systemu wczesnej interwencji, ukierunkowanego na utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej.

2.8 Starzenie się społeczeństwa

Proces starzenia się dotyka społeczność całego naszego ziemskiego globu. Starzenie się społeczeństwa jest jednym z kluczowych wyzwań demograficznych i społecznych współczesnych gmin. Zjawisko to polega na rosnącym odsetku osób starszych w strukturze ludności, spadku liczby urodzeń oraz wydłużeniu średniej długości życia. W konsekwencji obserwuje się zmniejszenie udziału osób w wieku produkcyjnym i wzrost obciążenia społecznego i ekonomicznego systemu opieki oraz usług publicznych.

Proces starzenia się społeczeństwa niesie ze sobą szereg konsekwencji społecznych i gospodarczych. Do najważniejszych należy: wzrost zapotrzebowania na opiekę zdrowotną i usługi społeczne dla osób starszych, zwiększone potrzeby mieszkaniowe i infrastrukturalne przystosowane do seniorów, a także ryzyko izolacji społecznej i samotności wśród osób starszych. Starzejąca się populacja wymaga również odpowiedniego wsparcia w zakresie aktywności zawodowej, społecznej i kulturalnej, aby mogła utrzymać samodzielność i uczestniczyć w życiu lokalnej społeczności.

W kontekście gminy starzenie się społeczeństwa stanowi problem społeczny, ponieważ może ograniczać potencjał rozwojowy społeczności lokalnej, zwiększać obciążenie służb publicznych oraz wymagać nowych form wsparcia, takich jak usługi opiekuńcze w środowisku lokalnym, programy aktywizacji seniorów czy inicjatywy międzypokoleniowe. Skuteczne przeciwdziałanie negatywnym skutkom tego zjawiska wymaga długofalowego planowania polityki społecznej, w tym inwestycji w profilaktykę zdrowotną, rozwój usług społecznych i promocję aktywnego starzenia się.

2.9 Wykluczenie społeczne

Wykluczenie społeczne oznacza ograniczony udział jednostek lub grup w życiu społecznym, gospodarczym i obywatelskim. Może wynikać z różnych czynników, takich jak ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, wiek, choroby przewlekłe, uzależnienia czy niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziny. Osoby zagrożone wykluczeniem często mają utrudniony dostęp do edukacji, rynku pracy, usług publicznych, kultury i aktywności społecznej. Skutkiem tego jest marginalizacja, osłabienie więzi społecznych oraz poczucie braku wpływu na własne życie.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wymaga kompleksowych działań integracyjnych, obejmujących wsparcie społeczne, aktywizację społeczną i zawodową, rozwój usług środowiskowych oraz budowanie lokalnych sieci wsparcia. Działania te powinny być skoordynowane i dostosowane do potrzeb konkretnych grup, aby skutecznie przeciwdziałać marginalizacji i wzmacniać zdolność osób zagrożonych wykluczeniem do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

2.10 Działalność Centrum Usług Społecznych w Alwerni

W odpowiedzi na zmieniające się potrzeby społeczne mieszkańców Gminy Alwernia oraz w celu zwiększenia dostępności i kompleksowości wsparcia, dotychczas funkcjonujący Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej został przekształcony w Centrum Usług Społecznych. Proces ten wpisuje się w ogólnokrajowy kierunek reformy systemu polityki społecznej, realizowany na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Celem przekształcenia było odejście od modelu wsparcia skoncentrowanego głównie na pomocy społecznej, adresowanej do osób spełniających kryteria dochodowe, na rzecz

modelu powszechnych usług społecznych, dostępnych dla wszystkich mieszkańców gminy – niezależnie od ich sytuacji materialnej. Centrum Usług Społecznych stało się instytucją integrującą działania w różnych obszarach polityki społecznej, pełniąc rolę lokalnego koordynatora usług społecznych.

Centrum Usług Społecznych w Alwerni (CUS) pełni kluczową rolę w lokalnej polityce społecznej, wspierając mieszkańców w radzeniu sobie z problemami społecznymi oraz wzmacniając funkcjonowanie osób, rodzin i społeczności lokalnej. Działalność Centrum obejmuje kompleksowe świadczenie usług socjalnych, w tym wsparcie materialne, psychologiczne, edukacyjne, opiekuńcze i aktywizacyjne.

CUS realizuje zadania wynikające z ustawowych obowiązków gminy, w tym w zakresie pomocy społecznej, profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wsparcia rodzin w trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej. W ramach swoich działań Centrum prowadzi zarówno indywidualną pracę z osobami i rodzinami, jak i inicjatywy o charakterze środowiskowym, integrując lokalne zasoby i organizacje pozarządowe.

Do podstawowych obszarów działalności Centrum należą w szczególności:

- usługi z zakresu pomocy społecznej, w tym wsparcie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej;
- usługi na rzecz rodzin z dziećmi, obejmujące wsparcie wychowawcze, opiekuńcze i specjalistyczne;
- działania skierowane do osób starszych, w tym usługi opiekuńcze, aktywizujące i wspierające samodzielne funkcjonowanie w środowisku lokalnym;
- wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów;
- działania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień;
- inicjatywy na rzecz integracji społecznej i rozwoju lokalnych więzi społecznych;
- działania aktywizujące społecznie i zawodowo osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Centrum Usług Społecznych realizuje swoje zadania zarówno bezpośrednio, jak i we współpracy z innymi podmiotami, w tym organizacjami pozarządowymi, instytucjami oświaty, ochrony zdrowia, rynku pracy oraz służbami porządkowymi. Istotnym elementem działalności CUS jest także rozwój usług środowiskowych oraz wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców oraz koordynacja i integracja usług społecznych świadczonych na terenie Gminy Alwernia. CUS pełni funkcję punktu pierwszego kontaktu dla mieszkańców, zapewniając kompleksową diagnozę potrzeb oraz indywidualne prowadzenie spraw.

W ramach swojej działalności Centrum:

- identyfikuje potrzeby społeczne mieszkańców oraz monitoruje zmiany zachodzące w środowisku lokalnym;
- opracowuje i realizuje programy usług społecznych;
- inicjuje i rozwija partnerstwa lokalne;
- zapewnia spójność działań różnych instytucji i podmiotów działających w obszarze polityki społecznej.

Takie podejście pozwala na bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów, ograniczenie dublowania działań oraz zwiększenie skuteczności podejmowanych interwencji.

Oferta usług jest opracowywana na podstawie diagnozy potrzeb lokalnej społeczności i realizowana zgodnie z obowiązującym Programem Usług Społecznych przyjętym przez Radę Miejską.

Są to m.in.:

Usługi wsparcia specjalistycznego - wsparcie indywidualne i grupowe obejmujące poradnictwo psychologiczne, logopedyczne oraz inne formy specjalistyczne dostosowane do potrzeb mieszkańców. Planowane są również działania takie jak mobilne usługi specjalistyczne czy transport do placówek zdrowia, które ułatwiają dostęp do pomocy osobom mającym ograniczoną mobilność lub trudności w samodzielnym dotarciu do instytucji wsparcia.

Asystent osoby starszej lub/i z niepełnosprawnością - usługa ta polega na wsparciu w codziennym funkcjonowaniu osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Asystenci pomagają m.in. w załatwianiu spraw urzędowych, organizacji czasu wolnego, podtrzymywaniu kontaktów społecznych oraz wykonywaniu podstawowych czynności życia codziennego.

Usługi wytchnieniowe - ramach tej formy wsparcia CUS oferuje krótkoterminową opiekę dzienną lub całodobową dla osób z niepełnosprawnościami oraz wsparcie dla opiekunów rodzinnych, w tym poradnictwo i zajęcia edukacyjne, które dają opiekunom przerwę od codziennych obowiązków.

Aktywności dla Seniorów - organizowanie spotkań grupowych, warsztatów tematycznych, zajęć ruchowych i edukacyjnych oraz działań integracyjnych i międzypokoleniowych. Celem jest aktywizacja seniorów, promowanie zdrowego stylu życia oraz zapobieganie izolacji społecznej wśród osób starszych.

Usługi integracyjne, edukacyjne i animacyjne - działania dedykowane całym rodzinom oraz mieszkańcom gminy, obejmujące warsztaty edukacyjne, integracyjne i sportowe, zajęcia dla dzieci i młodzieży, warsztaty kompetencji psychospołecznych oraz animacje środowiskowe. Te usługi sprzyjają budowaniu więzi społecznych oraz aktywności lokalnej.

Usługi wspierające samodzielność mieszkańców - ramach oferty znajdują się usługi senioralne takie jak „Złota rączka dla Seniora”, usługa porządkowa, usługi teleopieki w ramach „Korpusu Wsparcia Seniora”.

Wsparcie rodzin wielodzietnych z dziećmi - realizacja lokalnych programów takich jak Karta Dużej Rodziny, Klub Rodzica oraz zajęcia i inicjatywy ułatwiające opiekę nad dziećmi i podnoszące kompetencje wychowawcze.

Wsparcie osób z niepełnosprawnością - Oferowane są usługi mobilne i programy rządowe takie jak: „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością (AONN)”, mające na celu wsparcie osób w codziennym funkcjonowaniu.

Działalność Centrum Usług Społecznych w Alwerni przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców, wzmacnia kapitał społeczny i integrację lokalnej społeczności oraz wspiera realizację strategicznych celów gminy w zakresie polityki społecznej. Dzięki wielowymiarowym działaniom Centrum możliwe jest zarówno przeciwdziałanie powstawaniu nowych problemów społecznych, jak i skuteczne rozwiązywanie problemów już istniejących.

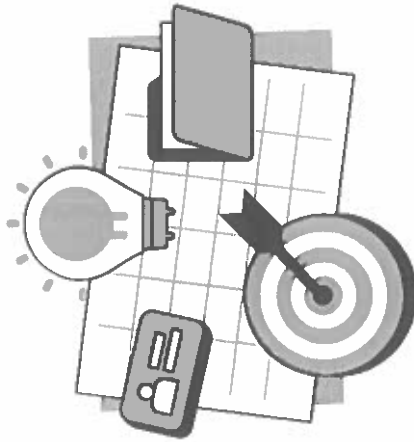
Istotnym elementem działalności Centrum jest współpraca z samorządem gminnym, organizacjami pozarządowymi, szkołami, służbą zdrowia, instytucjami kultury oraz innymi podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej.

Podmiot	Obszar wsparcia
Organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje)	Wsparcie społeczne, wsparcie dla rodzin, osób starszych, osób niepełnosprawnościami, wsparcie dla seniorów, poradnictwo specjalistyczne
Urząd Gminy	Realizacja lokalnych programów, dotacje, wsparcie organizacyjne, koordynacja działań społecznych
Placówki edukacyjne (przedszkola, szkoły)	Profilaktyka uzależnień, przeciwdziałanie przemocy, wsparcie dzieci i młodzieży z rodzin w trudnej sytuacji
Służba zdrowia (przychodnie, poradnie, szpitale)	Wsparcie medyczne
Policia i straż miejska	Działania profilaktyczne, przeciwdziałanie i przemoc domowej, bezpieczeństwo publiczne, działania wspierające na rzecz społeczeństwa
Urząd Pracy	Aktywizacja zawodowa, doradztwo zawodowe, szkolenia i programy

Podmiot	Obszar wsparcia
Przedsiębiorcy lokalni	stażowe, prace społecznie-użyteczne Wsparcie działań na rzecz lokalnej społeczności, zaangażowanie w lokalny program KDR GA
Banki żywności i organizacje charytatywne	Dystrybucja żywności, odzieży, środków pomocowych dla osób i rodzin w trudnej sytuacji
Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Profilaktyka uzależnień, terapia, wsparcie rodzin z problemem alkoholowym
Ośrodki kultury, kluby sportowe	Aktywność społeczna, integracja lokalna, zajęcia edukacyjne, sportowe i rekreacyjne, organizacja czasu wolnego

Dzięki temu możliwe jest kompleksowe podejście do problemów społecznych, w tym do zagadnień takich jak ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia, przemoc w rodzinie, wykluczenie społeczne czy niepełnosprawność. Współpraca ta opiera się na zasadach partnerstwa, jawności działań i efektywności, co pozwala lepiej wykorzystywać lokalne zasoby i doświadczenie środowiskowe.

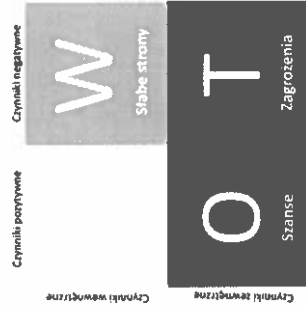
ROZDZIAŁ III - STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

3.1. Analiza S.W.O.T.

W działaniach strategicznych najczęściej stosowana jest analiza SWOT. Jest to metoda służąca określeniu pozytywnych i negatywnych elementów wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na rozwój polityki społecznej w gminie, określeniu słabych i mocnych stron, istniejących szans i zagrożeń, w tym przypadku w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.

Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

S	(Strengths)	Silne strony, atuty
W	(Weaknesses)	Wady, słabe strony
O	(Opportunities)	Okazje, możliwości, szanse
T	(Threats)	Trudności, zagrożenia

Identyfikacja mocnych stron (Strengths). Analiza pozwala wskazać zasoby i atuty lokalne społeczności, instytucji oraz systemu wsparcia – np. dobrze rozwiniętą sieć OPS/CUS, aktywne organizacje pozarządowe, doświadczonych pracowników socjalnych czy istniejące programy profilaktyczne. Pozwala to lepiej wykorzystywać dostępne środki w działaniach naprawczych i profilaktycznych.

Rozpoznanie słabych stron (Weaknesses). Ujawnia bariery i ograniczenia, które mogą utrudniać realizację strategii – np. niewystarczające finansowanie, brak wyspecjalizowanych usług, ograniczenia infrastrukturalne lub niedostateczna integracja działań różnych podmiotów. Dzięki temu strategia może przewidywać działania naprawcze i minimalizujące ryzyka.

Wykrycie szans (Opportunities). Analiza pozwala zidentyfikować czynniki zewnętrzne sprzyjające rozwojowi polityki społecznej – np. programy rządowe lub unijne wspierające aktywizację społeczną, możliwość pozyskania partnerów z NGO, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, nowe technologie w świadczeniu usług społecznych. Szanse te mogą stać się podstawą planowanych inicjatyw i projektów.

Ujawnienie zagrożeń (Threats). Analiza SWOT pomaga wskazać czynniki zewnętrzne, które mogą utrudniać realizację strategii – np. wzrost bezrobocia, starzenie się społeczeństwa, nasilanie zjawisk wykluczenia społecznego, ograniczenia budżetowe lub zmiany legislacyjne. Pozwala to na wprowadzenie mechanizmów reagowania i planowania działań awaryjnych.

Dzięki analizie SWOT możliwe jest wyznaczenie priorytetowych działań i alokacja zasobów tam, gdzie przyniosą największy efekt społeczny. Umożliwia też lepsze dopasowanie programów profilaktyki, wsparcia rodzin, aktywizacji zawodowej i innych inicjatyw do realnych potrzeb społeczności. Wyniki analizy SWOT stanowią punkt odniesienia do późniejszej oceny skuteczności strategii, umożliwiając bieżące dostosowywanie działań do zmieniającej się sytuacji społecznej.

Dzięki temu narzędziu możliwe jest:

- realistyczne ocenienie zasobów i ograniczeń gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin w trudnej sytuacji;
- określenie priorytetów strategicznych i kierunków rozwoju polityki społecznej;
- zwiększenie efektywności działań poprzez wykorzystanie mocnych stron i szans przy jednoczesnym minimalizowaniu słabości i zagrożeń;
- budowanie strategii adaptacyjnej, odpornej na zmieniające się warunki społeczne, ekonomiczne i legislacyjne.

Poniżej tabela przedstawia zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla gminy Alwernia w kontekście rozwiązywania problemów społecznych:

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dostępność usług pomocy społecznej i usług społecznych ✓ Wykwalifikowana i profesjonalnie przygotowana kadra instytucji pomocy społecznej ✓ Dostęp do służby zdrowia ✓ Aktywna działalność organizacji pozarządowych ✓ Aktywne uczestnictwo mieszkańców w organizowanych aktywnościach ✓ Efektywna współpraca gminy z powiatem, instytucjami realizującymi zadania pomocy społecznej, sądami, kuratorami, Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi oraz jednostkami pomocniczymi, szczególnie w zakresie realizacji Rządowych Programów Pomocowych ✓ Korzystne położenie geograficzne gminy między aglomeracją Krakowa i Śląska – ułatwiające dostęp do rynku pracy, edukacji i kultury ✓ Dostęp do usług opiekuńczych i asystenckich dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ✓ Funkcjonowanie organizacji senioralnych działających w kierunku aktywizacji osób starszych ✓ Właściwe działanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). ✓ Wsparcie instytucjonalne w realizacji działań społecznych ✓ Wsparcie działań przez lokalnych przedsiębiorców ✓ Możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe ze źródeł zewnętrznych i programów rządowych 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Brak środków wsparcia działających w systemie dziennym dla osób wymagających stałej opieki, w szczególności osób starszych ✓ Brak stołówki/jadłodajni dla osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych ✓ Niewystarczające zasoby mieszkaniowe dla osób ubiegających się o lokale socjalne ✓ Duża liczba rodzin wykluczonych społecznie, głównie z przyczyn związanych z nadużyciem alkoholu, problemami psychicznymi i zaburzeniami zdrowia psychicznego. ✓ Wciąż istniejące bariery architektoniczne utrudniające dostęp osobom z niepełnosprawnościami. ✓ Ograniczone środki finansowe na realizację działań społecznych i profilaktycznych. ✓ Słaby dostęp do lekarzy specjalistów oraz świadczeń rehabilitacyjnych w ramach refundacji NFZ ✓ Brak dostępu do opieki geriatrycznej dla osób starszych ✓ Słabo rozwinięty wolontariat ✓ Niewystarczająca liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych ✓ Ograniczona oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży ✓ Ograniczona oferta usług dla osób z niepełnosprawnością

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój przedsiębiorczości w gminie, tworzenie nowych miejsc pracy i możliwości aktywizacji zawodowej ✓ Współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami, zwiększająca zakres i jakość realizowanych usług społecznych ✓ Zaangażowanie władz lokalnych w działania z zakresu polityki społecznej, w tym wsparcia rodzin, seniorów i osób wykluczonych ✓ Możliwość pozyskiwania funduszy zewnętrznych, w tym środków unijnych, krajowych programów i sponsorów na projekty społeczne. ✓ Utworzenie spółdzielni społecznych wspierających zatrudnienie i integrację społeczną osób zagrożonych wykluczeniem ✓ Skoordynowane i systematyczne działania sprzyjające godnemu starzeniu się mieszkańców ✓ Postęp techniczny i cywilizacyjny, zapewniający szerszy dostęp do nowoczesnych technologii i informacji w działaniach społecznych ✓ Możliwość pozyskania sponsorów wspierających inicjatywy społeczne i działania w obszarze polityki społecznej ✓ Wykorzystanie potencjału osób starszych i zapewnienie ich aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności. ✓ Kształtowanie ogólnokrajowej polityki prorodzinnej poprzez lokalne działania wspierające rodziny ✓ Wzrost świadomości społecznej w kwestii przemocy domowej, uzależnień i wychowywania dzieci, sprzyjający profilaktyce i edukacji społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzrost liczby rodzin dotkniętych dysfunkcjami i uzależnieniami ✓ Zubożenie i rosnące rozwarstwienie społeczeństwa ✓ Narastanie patologii społecznych, w tym wzrost agresji i przestępczości ✓ Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej w stosunku do rosnącego zapotrzebowania ✓ Zjawisko dziedziczenia biedy w rodzinach wielopokoleniowych ✓ Bezradność określonych grup społecznych na rynku pracy, w tym osób bez wykształcenia i doświadczenia zawodowego ✓ Starzenie się społeczeństwa i związane z tym zwiększone potrzeby opiekuńcze ✓ Zwiększenie liczby klientów roszczeniowych korzystających z pomocy społecznej ✓ Osłabienie autorytetu rodziny oraz więzi międzypokoleniowych ✓ Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań z zakresu polityki społecznej ✓ Samotność osób starszych pozbawionych wsparcia w rodzinie ✓ Migracja młodych ludzi za pracą, prowadząca do depopulacji i utraty aktywności społecznej ✓ Niskie świadczona z tytułu zabezpieczenia społecznego, niewystarczające do pokrycia podstawowych potrzeb ✓ Duża biurokracja związana z udzielaniem pomocy, wynikająca z wymogów prawnych ✓ Zagrożenia epidemiologiczne oraz powiązany z nimi wachlarz problemów zdrowotnych i społecznych

Źródło: opracowanie własne

3.2 Misja Gminy Alwernia

Misja wskazuje nadrzędny cel polityki społecznej w gminie, wokół którego powinny koncentrować się wszystkie działania. Misja - to przesłanie będące podstawą podtrzymywania istniejących i tworzenie nowych, silnych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami gminy oraz jej różnymi środowiskami.

W gminie Alwernia przyjmuje się następującą *misję* polityki społecznej: **zapewnienie właściwego standardu życia mieszkańcom, zapewnienie bezpieczeństwa społecznego, życie wolne od zagrożeń.**

Uznajemy, że każdy mieszkaniec naszej gminy jest ważny i zasługuje na wszechstronny rozwój w szacunku, bezpieczeństwie, tolerancji oraz poszanowaniu więzi rodzinnych i lokalnych tradycji. Zatem głównym celem są działania długookresowe, polegające przede wszystkim na inwestycji w kapitał ludzki, poprawę sytuacji materialnej mieszkańców, edukację, aktywność społeczną.

Priorytetowym zadaniem gminy, jednostek i organizacji społecznych jest działanie w celu zapewnienia wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom poprzez stworzenie możliwości i warunków do ich rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Dotyczy to szczególnie osób, które samodzielnie nie są w stanie zaangażować się w zmiany mogące podnieść ich życiowe warunki. Pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na problemy. Wsparcie tych osób pomoże im w rozwoju, a w konsekwencji może doprowadzić do zmniejszenia patologii społecznej.

Gmina Alwernia w swojej polityce społecznej będzie dążyć do realizacji działań mających na celu **kompleksowe wsparcie mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej**, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin znajdujących się w kryzysie. Działania te obejmują kilka kluczowych obszarów:

Zapewnienie wszechstronnej pomocy potrzebującym – gmina podejmie działania mające na celu udzielanie wsparcia finansowego, rzeczowego oraz usługowego, obejmującego zarówno pomoc podstawową, jak i specjalistyczną. Celem jest zapewnienie mieszkańcom niezbędnych środków do godnego życia i możliwości przezwyciężenia trudności życiowych.

Umożliwienie korzystania z szeroko pojętego poradnictwa – osoby potrzebujące będą miały dostęp do różnorodnych form doradztwa i wsparcia, w tym poradnictwa psychologicznego,

rodzinnego, prawnego oraz zawodowego. Poradnictwo będzie świadczone zarówno przez instytucje publiczne, jak i partnerów społecznych, w tym organizacje pozarządowe.

Aktywizacja społeczności lokalnej – gmina będzie promować uczestnictwo mieszkańców w działaniach społecznych i inicjatywach obywatelskich. Poprzez rozwój wolontariatu, wsparcie lokalnych grup sąsiedzkich i inicjatyw społecznych, osoby potrzebujące będą zachęcane do współuczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.

Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia – działania obejmą m.in. wsparcie osób pozostających bez pracy poprzez szkolenia, staże, praktyki zawodowe, doradztwo zawodowe oraz inicjatywy promujące rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia.

Wdrażanie działań profilaktycznych – gmina będzie prowadziła programy mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców oraz ograniczenie zjawisk patologicznych, takich jak uzależnienia, przemoc w rodzinie czy zagrożenia społeczne. Profilaktyka będzie realizowana zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych, z uwzględnieniem specyfiki lokalnego środowiska.

Głównym celem podejmowanych działań jest **maksymalne usamodzielnienie osób i rodzin wymagających wsparcia** oraz ich aktywne włączenie się w rozwiązywanie problemów społecznych. Strategia ma na celu nie tylko zapewnienie wsparcia w sytuacjach kryzysowych, ale także stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi kompetencji społecznych i zawodowych mieszkańców, wzmocnieniu więzi lokalnych oraz budowaniu samodzielności i odpowiedzialności społecznej.

Większość problemów społecznych dotyczących mieszkańców Gminy występuje często w zależności od siebie – wystąpienie jednego jest kluczem do zaistnienia kolejnych. Przykładem może być bezrobocie. Utrata pracy powoduje nie tylko pogorszenie się sytuacji materialnej, ale może zapoczątkować wkroczenie na drogę przestępczą, czy też popadanie w uzależnienia. Dlatego konieczne jest udzielanie wsparcia, które pozwoliłoby na zaspokojenie niezbędnych potrzeb.

Oprócz pomocy o charakterze materialnym, nie bez znaczenia pozostaje pomoc polegająca na poradnictwie, wsparciu psychologicznym, prawnym, aktywizacji społecznej, rozwijaniu się grup wsparcia, czy samopomocy.

Problemy społeczne mają charakter wielowymiarowy, ich rozwiązywanie wymaga systemowych rozstrzygnięć oraz zintegrowanej współpracy instytucjonalnej. Wypracowane metody działania powinny prowadzić do ścisłego współdziałania wszystkich podmiotów, które

w swych założeniach zostały powołane do niesienia pomocy. Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych poniżej celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

3.3 Cele strategiczne i plan działań na lata 2026-2030

Cele strategiczne to kluczowe kierunki działań, które gmina wyznacza w celu systemowego rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia mieszkańców. Określają one priorytety w obszarach takich jak polityka senioralna, wsparcie rodzin, integracja społeczna, rozwój gospodarczy czy budowanie kapitału społecznego.

Cele strategiczne wskazują, co gmina chce osiągnąć w dłuższej perspektywie, a działania im przypisane służą realizacji tych założeń. Ich monitorowanie za pomocą wskaźników pozwala ocenić skuteczność podejmowanych inicjatyw, reagować na zmieniające się potrzeby mieszkańców oraz planować kolejne działania w sposób spójny i przemyślany.

Na lata 2025-2030 wyznaczono następujące kierunki działań:

1. **CEL STRATEGICZNY – Polityka senioralna**
2. **CEL STRATEGICZNY – Zintegrowany system wsparcia rodzin**
3. **CEL STRATEGICZNY - Wzmocnienie integracji społecznej i profilaktyki**
4. **CEL STRATEGICZNY - Rozwój gospodarczy gminy w celu poprawy jakości życia mieszkańców**
5. **CEL STRATEGICZNY - Rozwój kapitału społecznego**

3.3.1 CEL STRATEGICZNY – Polityka senioralna

Celem strategicznym jest zwiększenie dostępności, jakości oraz różnorodności usług społecznych skierowanych do osób starszych i seniorów, w szczególności usług opiekuńczych, aktywizujących, profilaktycznych i wspierających samodzielność. Działania będą ukierunkowane na umożliwienie seniorom jak najdłuższego pozostawania w środowisku zamieszkania, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i osamotnieniu oraz wzmocnienie integracji międzypokoleniowej.

Realizacja celu obejmuje rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, wsparcie opiekunów, tworzenie i rozwój oferty klubów seniora/koł oraz inicjatyw aktywizujących, a także współpracę z podmiotami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi i instytucjami lokalnymi.

WNIOSKI:

1. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym powoduje zwiększone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i wsparcie środowiskowe.
2. Seniorzy coraz częściej zgłaszają potrzebę nie tylko pomocy opiekuńczej, ale również aktywizacji społecznej i przeciwdziałania samotności.
3. Istnieje potrzeba systemowego wsparcia opiekunów rodzinnych, którzy często są przeciążeni obowiązkami.
4. Niezbędne jest rozwijanie usług dostępnych lokalnie, dostosowanych do rzeczywistych potrzeb seniorów (usługi mobilne w miejscu zamieszkania, transport, dostępność architektoniczna, informacja).
5. Wskazane jest wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze wsparcia osób starszych.

REKOMENDACJE

1. Stopniowe zwiększanie liczby godzin usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania.
2. Rozszerzenie oferty usług aktywizujących i integracyjnych (np. kluby seniora, warsztaty, spotkania tematyczne).
3. Wprowadzenie działań wspierających opiekunów nieformalnych (grupy wsparcia, poradnictwo).
4. Rozwijanie działań profilaktycznych z zakresu zdrowia i bezpieczeństwa osób starszych.
5. Monitorowanie potrzeb seniorów poprzez cykliczne konsultacje społeczne.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:

Lp.	Wskaźnik	Kierunek zmiany 2026–2030	Szacowana zmiana	Uzasadnienie zmiany
1	Liczba seniorów objętych usługami opiekuńczymi/ asystenckimi/ sąsiedzkimi w miejscu zamieszkania	↑	+30–40%	rozwój usług środowiskowych i sąsiedzkich
2	Liczba seniorów korzystających z organizowanych aktywności w ramach dostępnych usług, w tym usług społecznych	↑	+40–50%	aktywizacja + rozwój klubów seniora / kół / stowarzyszeń
3	Liczba realizowanych inicjatyw, programów, usług społecznych skierowanych do seniorów	↑	+50–60%	nowe programy ministerialne i projekty grantowe
4	Liczba organizacji zrzeszających seniorów w celu ograniczenia ich wykluczenia społecznego	↑	+20–30%	powstawanie nowych kół/stowarzyszeń
5	Liczba seniorów zrzeszonych w stowarzyszeniach senioralnych działających aktywnie na terenie gminy	↑	+35–45%	większa aktywność i integracja
6	Liczba miejsc w podmiotach świadczących opiekę całodobową /lub dzienną dla osób starszych na terenie gminy (liczba miejsc domach opieki, domach seniora, placówkach wsparcia dziennego, itp. na terenie Gminy Alwernia)	↑	+15–25%	ewentualne zwiększenie liczby miejsc lub utworzenie nowych

3.3.2 CEL STRATEGICZNY – Zintegrowany system wsparcia rodzin

Celem strategicznym jest wzmocnienie systemu wsparcia rodzin poprzez zapewnienie dostępu do zintegrowanych, dostępnych i adekwatnych do potrzeb usług społecznych, wychowawczych, opiekuńczych i specjalistycznych. Działania będą ukierunkowane na wzmocnienie potencjału opiekuńczo-wychowawczego rodzin, przeciwdziałanie kryzysom, ograniczanie zjawiska przemocy oraz zapobieganie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej. Realizacja celu obejmuje rozwój pracy społecznej, asystentury rodziny, poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, pedagogicznego, prawnego), usług społecznych, pomoc materialną i rzeczową, a także współpracę międzyinstytucjonalną z jednostkami oświaty, ochrony zdrowia, Policją i organizacjami pozarządowymi.

WNIOSKI:

1. Występowanie w rodzinach trudności opiekuńczo-wychowawczych wynikających z problemów ekonomicznych, uzależnień, bezrobocia lub konfliktów wewnętrznych.
2. Wczesna interwencja i dostęp do specjalistycznego wsparcia zmniejszają ryzyko pogłębienia się kryzysów rodzinnych.
3. Wsparcie rodzin powinno mieć charakter systemowy i zintegrowany, a nie wyłącznie interwencyjny.
4. Istnieje potrzeba wzmocnienia kompetencji rodzicielskich oraz promowania pozytywnych wzorców wychowawczych.
5. Skuteczność działań zależy od sprawnej współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny.

REKOMENDACJE:

1. Rozwój usług asystenta rodziny oraz zwiększenie dostępności pracy społecznej w środowisku.
2. Zapewnienie szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego.
3. Organizacja warsztatów i programów wzmocniających kompetencje rodzicielskie.
4. Wzmocnienie współpracy instytucjonalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.
5. Prowadzenie działań profilaktycznych skierowanych do rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:

Lp.	Wskaźnik	Kierunek zmiany	Szacowana zmiana	Uzasadnienie zmiany
1	Liczba rodzin objętych pracą socjalną środowiskową	↑	+25–35%	wzmocnienie pracy środowiskowej i wczesnej interwencji
2	Liczba rodzin objętych wsparciem finansowym	↓	-10–20%	stopniowe usamodzielnianie rodzin
3	Liczba rodzin objętych wsparciem niefinansowym	↑	+30–40%	przesunięcie akcentu z pomocy finansowej na aktywizację
4	Liczba dzieci korzystających z Placówki Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży w Alwerni	↑	+30–45%	rozwój oferty i większa dostępność
5	Liczba realizowanych inicjatyw, programów, usług społecznych skierowanych do rodzin z dziećmi	↑	+40–50%	projekty grantowe, programy profilaktyczne
6	Liczba osób (uczestników) realizowanych inicjatyw, programów, usług społecznych na rzecz rodzin z dziećmi	↑	+45–60%	zwiększenie zasięgu działań
7	Liczba warsztatów/konsultacji o tematyce zw. z podnoszeniem kompetencji rodzicielskich	↑	+50–70%	silny nacisk na profilaktykę
8	Liczba aktywnych kart Dużej Rodziny Gminy Alwernia (program lokalny)	↑	+15–25%	stabilny wzrost demograficzny i promocja programu
9	Liczba interwencji kryzysowych	↓	-15–25%	efekt działań profilaktycznych
10	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	↓	-10–20%	skuteczniejsza praca z rodziną biologiczną
11	Liczba rodzin objętych usługami opiekuńczymi/ asystenckimi w miejscu zamieszkania	↑	+30–40%	rozwój usług środowiskowych

3.3.3 CEL STRATEGICZNY - Wzmocnienie integracji społecznej i profilaktyki

Celem strategicznym jest budowanie zintegrowanego systemu profilaktyki społecznej, ukierunkowanego na wczesne rozpoznawanie zagrożeń, wzmocnianie kompetencji społecznych mieszkańców oraz ograniczanie zjawisk wykluczenia społecznego i przemocy.

Działania będą obejmować realizację programów profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, rozwój wsparcia środowiskowego dla osób zagrożonych marginalizacją, a także wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy poprzez współpracę interdyscyplinarną i działania edukacyjne.

Realizacja celu zakłada współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, oświaty, Policji, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz mieszkańców.

WNIOSKI:

1. Zjawiska wykluczenia społecznego i przemocy często współwystępują z problemami ekonomicznymi, uzależnieniami oraz bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
2. Skuteczność działań wzrasta w przypadku wczesnej interwencji i działań profilaktycznych, a nie wyłącznie reakcyjnych.
3. Istnieje potrzeba stałego prowadzenia działań edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy, wzmocnienia kompetencji społecznych, rodzicielskich, wychowawczych.
4. Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem wymaga koordynacji działań wielu instytucji.
5. Monitoring zjawisk przemocy i marginalizacji jest niezbędny dla adekwatnego planowania działań.

REKOMENDACJE:

1. Systematyczna realizacja programów profilaktycznych w gminie.
2. Organizacja wsparcia specjalistycznego dla osób doświadczających przemocy.
3. Organizowanie działań/inicjatyw informacyjnych, edukacyjnych, profilaktycznych dla mieszkańców.
4. Rozszerzenie działań aktywizujących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (np. integracja społeczna, wsparcie w powrocie na rynek pracy).

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:

Lp.	Wskaźnik	Kierunek zmiany	Szacowana zmiana	Uzasadnienie zmiany
1	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	↓	-15–25%	aktywizacja i wczesna profilaktyka
2	Liczba inicjatyw, programów edukacyjnych, profilaktycznych i osłonowych w celu ograniczenia wykluczenia społecznego (inne niż usługi społeczne)	↑	+40–60%	rozwoj działań miękkich i projektów grantowych
3	Liczba osób korzystających z inicjatyw, programów edukacyjnych, profilaktycznych i osłonowych w celu ograniczenia wykluczenia społecznego (inne niż usługi społeczne)	↑	+35–50%	większa dostępność i promocja działań
4	Liczba usług społecznych oferowanych mieszkańcom (rodzaje usług)	↑	+30–40%	rozwoj katalogu usług społecznych na terenie gminy
5	Liczba osób korzystających z usług społecznych oferowanych mieszkańcom	↑	+40–55%	poszerzenie grup odbiorców
6	Liczba godzin udzielonego wsparcia specjalistycznego celu ograniczenia wykluczenia społecznego (obejmuje m.in. poradnictwo, konsultacje, szkolenia, itp.)	↑	+50–70%	wzmocnienie wsparcia środowiskowego
7	Liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” (w danym roku)	↓	-15–25%	efekt działań profilaktycznych i edukacyjnych
8	Liczba osób korzystających z mieszkań socjalnych/ treningowych	↑ (krótkoterminowo) ↓ (długoterminowo)	+10 -20%	rozwoj mieszkań treningowych i rotacyjność
9	Liczba podmiotów ekonomii społecznej działających na terenie gminy	↑	+30–50%	rozwoj PES, możliwe wsparcie projektowe

3.3.4 CEL STRATEGICZNY - Rozwoj gospodarczy gminy w celu poprawy jakości życia mieszkańców

Celem strategicznym jest wspieranie rozwoju gospodarczego gminy poprzez inwestycje w infrastrukturę, mieszkalnictwo, drogi oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Działania będą ukierunkowane na zwiększenie atrakcyjności gminy dla mieszkańców i przedsiębiorców, poprawę warunków życia oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznej i lokalnego rynku pracy.

Realizacja celu obejmuje zarówno inwestycje publiczne, jak i działania wspierające rozwój przedsiębiorczości lokalnej, tworzenie warunków dla nowych inwestycji oraz rozwój infrastruktury społecznej i komunikacyjnej.

WNIOSKI:

1. Rozwoj gospodarczy jest kluczowy dla poprawy jakości życia mieszkańców oraz zmniejszenia migracji młodych osób do większych miast.
2. Brak inwestycji w mieszkalnictwo, drogi i infrastrukturę ogranicza atrakcyjność gminy dla mieszkańców i przedsiębiorców.
3. Tworzenie nowych miejsc pracy zwiększa bezpieczeństwo ekonomiczne rodzin i poprawia stabilność społeczności lokalnej.
4. Skuteczny rozwój wymaga koordynacji planowania przestrzennego, inwestycji infrastrukturalnych i działań wspierających przedsiębiorczość.
5. Monitoring wskaźników ekonomicznych i infrastrukturalnych pozwala na lepsze planowanie kolejnych działań i inwestycji.

REKOMENDACJE:

1. Realizacja inwestycji w infrastrukturę drogową i transportową w celu poprawy dostępności komunikacyjnej gminy.
2. Rozwoj mieszkalnictwa, w tym budownictwa komunalnego i wspieranie inwestycji mieszkaniowych.
3. Rozwoj terenów zielonych i przestrzeni publicznych – inwestycje w parki, place zabaw, ścieżki rowerowe, spacerowe, rekreacyjne w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.
4. Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie warunków dla nowych miejsc pracy (np. strefy aktywności gospodarczej, doradztwo dla przedsiębiorców).

5. Planowanie inwestycji w sposób zintegrowany z polityką społeczną i ochroną środowiska.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:

Lp.	Wskaźnik	Kierunek zmiany	Szacowana zmiana	Uzasadnienie zmiany
1	Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych	↑	+20–30%	stabilny wzrost przedsiębiorczości lokalnej
2	Stopa bezrobocia	↓	-20–30%	efekt aktywizacji i napływu inwestycji
3	Liczba inwestycji infrastrukturalnych gminnych (drogi, transport, budynki, mieszkalnictwo, likwidacja barier architektonicznych).	↑	+30–50%	środki zewnętrzne + rozwój infrastruktury
4	Liczba przygotowanych terenów inwestycyjnych	↑	+40–60%	aktywne przygotowanie oferty inwestycyjnej
5	Liczba budynków mieszkalnych na terenie gminy	↑	+10–20%	naturalny rozwój mieszkaniowy

3.3.5 CEL STRATEGICZNY - Rozwój kapitału społecznego

Celem strategicznym jest wzmocnienie kapitału społecznego w gminie poprzez tworzenie i wspieranie sieci współpracy międzyinstytucjonalnej, rozwój wolontariatu, wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych i grup sąsiedzkich oraz promowanie aktywnego uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym, kulturalnym i obywatelskim gminy. Działania te mają na celu zwiększenie zaangażowania społecznego mieszkańców, budowanie więzi lokalnych oraz wzmocnienie mechanizmów współpracy między podmiotami działającymi w gminie.

WNIOSKI:

1. Silny kapitał społeczny zwiększa integrację lokalnej społeczności i wspiera realizację działań na rzecz mieszkańców.
2. Wolontariat stanowi istotny element włączenia mieszkańców w życie społeczne, wspierania grup potrzebujących oraz rozwijania kompetencji obywatelskich.
3. Skuteczność działań rośnie przy współpracy między instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami oraz lokalnymi przedsiębiorcami.
4. Promowanie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym wzmacnia więzi lokalne oraz poczucie przynależności do gminy.

REKOMENDACJE:

1. Tworzenie i rozwijanie sieci współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie integracji społecznej i realizacji projektów lokalnych.
2. Rozwój programów wolontariatu dla młodzieży i dorosłych, w tym szkoleni i wsparcia merytorycznego dla wolontariuszy.
3. Systematyczne wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych.
4. Organizacja działań promujących aktywne uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym, kulturalnym i obywatelskim gminy (np. festyny, pikniki, warsztaty, spotkania integracyjne).
5. Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych podnoszących świadomość społeczną w zakresie wartości wolontariatu i zaangażowania lokalnego.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE:

Lp	Wskaźnik	Kierunek zmiany	Szacowana zmiana	Uzasadnienie zmiany
1	Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy (NGO)	↑	+20-30%	naturalny rozwój sektora obywatelskiego
2	Liczba osób zrzeszonych w organizacjach pozarządowych (NGO)	↑	+30-45%	większa aktywizacja mieszkańców
3	Liczba inicjatyw NGO w obszarze integracji	↑	+40-60%	wsparcie grantowe i partnerstwa
4	Liczba wolontariuszy działających na terenie gminy	↑	+35-50%	rozwój wolontariatu międzypokoleniowego
5	Liczba partnerstw publiczno-społecznych	↑	+30-50%	współpraca gmina-NGO-institucje
6	Liczba projektów realizowanych z budżetu obywatelskiego	↑	+20-40%	zwiększenie puli środków lub liczby zgłoszeń
7	Liczba wydarzeń lokalnych	↑	+30-45%	aktywizacja sołectw i organizacji

3.4 Ramy finansowe realizacji strategii

Podstawowym źródłem finansowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Alwernia będą środki własne pochodzące z budżetu gminy. Skuteczna realizacja celów strategii wymaga zapewnienia odpowiednich zasobów finansowych, a także ich racjonalnego i efektywnego wykorzystania.

Środki na realizację zadań wynikających ze Strategii będą corocznie planowane i zabezpieczane w uchwale budżetowej Gminy Alwernia, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz możliwościami finansowymi samorządu, a także od możliwości pozyskania środków zewnętrznych, takich jak:

- dotacje i subwencje z budżetu państwa;
- środki z budżetu Województwa Małopolskiego;
- fundusze europejskie, w tym programy operacyjne UE;
- wkład finansowy i rzeczowy partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i sponsorów lokalnych.

Ważnym elementem zapewnienia trwałości finansowej Strategii jest planowanie budżetowe w oparciu o priorytety strategiczne, przy jednoczesnym monitorowaniu możliwości pozyskania dodatkowych funduszy. Ponadto zaleca się tworzenie mechanizmów wieloletniego finansowania zadań, które pozwolą na systematyczne wdrażanie działań w perspektywie 2026–2030.

3.5 Monitoring Strategii

Monitoring strategii to systematyczne zbieranie, analizowanie i ocenianie danych dotyczących realizacji działań i osiągnięcia celów wyznaczonych w dokumencie. Celem monitoringu jest:

- bieżąca ocena skuteczności i efektywności wdrażanych działań;
- identyfikowanie obszarów wymagających korekty lub dodatkowego wsparcia;
- podejmowanie decyzji o modyfikacjach Strategii w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania społeczne, ekonomiczne i demograficzne.

Wskazane jest, aby corocznie instytucje współrealizujące zadania wynikające ze Strategii dokonywały:

- oceny wykonania działań za rok poprzedni;
- analizy stopnia osiągnięcia celów szczegółowych i wskaźników realizacji;

- zgłaszania propozycji korekt lub nowych działań w przypadku wykrycia niezgodności z założeniami Strategii.

Koordynatorem wdrażania działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Alwernia będzie Centrum Usług Społecznych. Realizacja zapisów Strategii odbywać się będzie w ramach dostępnych środków finansowych gminy oraz pozyskanych funduszy zewnętrznych, przy aktywnym współdziałaniu różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej.

Punktem odniesienia do pomiaru wartości wskaźników będzie rok 2025. Monitoring przeprowadzany w kolejnych latach pozwoli ocenić, czy realizacja Strategii przebiega zgodnie z założeniami, a wyniki analiz posłużą do wprowadzania ewentualnych modyfikacji. Wnioski z monitoringu i ewaluacji będą stanowiły podstawę corocznego Raportu z realizacji Strategii, który pozwoli ocenić skuteczność działań i ich przydatność w rozwiązywaniu problemów społecznych mieszkańców gminy.

PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Alwernia wskazuje na konieczność kompleksowego, zintegrowanego podejścia do wspierania mieszkańców w różnych grupach wiekowych i społecznych. Obejmuje ona pięć kluczowych obszarów działań: politykę senioralną, zintegrowany system wsparcia rodziny, wzmocnienie integracji społecznej i działań profilaktycznych, rozwój gospodarczy gminy oraz rozwój kapitału społecznego i wolontariatu.

Realizacja działań w zakresie POLITYKI SENIORALNEJ ukierunkowana jest na zwiększenie dostępności, jakości i różnorodności usług dla osób starszych oraz wspieranie ich samodzielności i aktywności społecznej. Wskazano rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, potrzebę wsparcia opiekunów nieformalnych oraz znaczenie rozwijania lokalnych usług aktywizujących i profilaktycznych. Wskaźniki monitorujące, takie jak liczba seniorów korzystających z usług opiekuńczych, liczba podmiotów świadczących opiekę całodobową czy liczba inicjatyw senioralnych, pozwalają ocenić efektywność tych działań.

Strategia podkreśla potrzebę stworzenia ZINTEGROWANEGO SYSTEMU WSPARCIA RODZINY w celu wczesnej interwencji, dostępu do specjalistycznego wsparcia i rozwijania kompetencji rodzicielskich. Systemowe i zintegrowane podejście do wsparcia rodzin ma na celu przeciwdziałanie przemocy, ograniczenie kryzysów oraz zapobieganie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Ponieważ działania profilaktyczne i edukacyjne są kluczowe dla ograniczenia zjawisk wykluczenia społecznego i przemocy, w niniejszej Strategii za cel wyznaczono również WZMACNIANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I PROFILAKTYKI.

ROZWÓJ GOSPODARCZY jest kluczowy dla poprawy jakości życia mieszkańców i stabilności społecznej, poprzez inwestycje w infrastrukturę, mieszkalnictwo, drogi, rozwój przestrzeni publicznych oraz wsparcie lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy. Wskaźniki monitorujące mają wskazać dalsze kierunki rozwoju gminy.

Budowanie i ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO sprzyja integracji mieszkańców, wzmocnia więzi lokalne i aktywizuje społeczność. Strategia obejmuje tworzenie sieci współpracy międzyinstytucjonalnej, rozwój wolontariatu, wsparcie lokalnych inicjatyw oraz promowanie uczestnictwa społecznego i kulturalnego.

Systematyczne monitorowanie wskaźników dla każdego celu strategicznego pozwala ocenić skuteczność działań, identyfikować obszary wymagające wsparcia oraz planować kolejne inicjatywy w sposób adekwatny do potrzeb mieszkańców.

Opracowanie:

Zespół ds. Opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Alwernia na lata 2026-2030
(powołany Zarządzeniem Burmistrza nr 0050.141.2025 z dnia 26.09.2025 r.)

Zatwierdził:

Przewodnicząca Zespołu:
Pani Małgorzata Kubica – Dyrektor CUS Alwernia

Alwernia, dnia 18.02.2026 r.

